

Szakdolgozat

Radák Réka Mercédesz

2025

MATE

Magyar Agrár - és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Tanító alapképzési szak

A mese jelentősége a gyermekek fejlődése során – Benedek Elek meséi

Belső konzulens: Dr. Belovári Anita

Egyetemi adjunktus

Készítette: Radák Réka Mercedesz

PI9JAH

Kaposvár

2025

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2-4. oldal
I.A mese iránti tudományos érdeklődés történeti kezdetei.....	5-7. oldal
I.1. A mesegyűjtés kezdetei Európában.....	7-11. oldal
2. Mesegyűjtés Magyarországon.....	12-14. oldal
III. A mese szerepe a fejlődésben.....	14-20. oldal
IV. Benedek Elek kalandos életútja és meséi.....	20. oldal
IV. 1. Benedek Elek munkássága.....	20-23. oldal
IV.2. Benedek Elek emlékezete.....	23-24. oldal
IV.3. Néhány mese.....	25-29. oldal
5. Kérdőív elemzése.....	29-38. oldal
V. Összegzés.....	39-40. oldal
Köszönetnyilvánítás.....	40. oldal
Irodalomjegyzék.....	40-43. oldal
Mellékletek	44-46. oldal
Nyilatkozatok.....	47-50. oldal

Bevezetés

Szakedolgozatomnak A mese jelentősége a gyermekek fejlődése során – Benedek Elek meséi címet választottam. A mese évszázadok óta szerves része az emberi kultúrának, különösen a gyermekek nevelésében betöltött szerepe tekinthető kiemelkedőnek. Már a legkorábbi időkben is használták a történetmesélést arra, hogy erkölcsi tanulságokat közvetítsenek, képzeletet fejlesszenek, és érzelmi biztonságot nyújtsanak a fiatalok számára. Gyermekként sokan találkozunk mesékkal, mégis felnőttként hajlamosak vagyunk alábecsülni valódi értéküket. Szakedolgozatom témájának megválasztását személyes élményeim, valamint az a meggyőződésem inspirálta, hogy a mese, különösen Benedek Elek munkássága, nem csupán szórakoztató, hanem nevelő hatású is, amely mély nyomot hagy a gyermeki lélekben.

Választásom több okból kifolyólag is az íróra esett. Az egyik ok személyes vonatkozású. Édesanyám hároméves koromtól minden este olvasott nekem esti mesét. Mindennapjaim része volt, a közös pillanatok mély nyomot hagytak bennem. Amikor megtanultam olvasni, én magam vettem kézbe a mesekönyveket. Mindig is szerettem azokat a történeteket, amelyeknek tanító jelleggel rendelkeznek. Benedek Elek meséiben megtalálható az állatmeséktől kezdve a tündérmeséig bezárólag minden műfaj. Minden élőlényt beleszótt az elbeszéléseibe. Az Ő személye különleges helyet foglal el a magyar irodalomban, nemcsak mesemondóként, hanem a magyar népmeseirodalom megőrzőjeként is maradandót alkotott. Fontosnak tartom, hogy a mai generáció is megismerje műveit és értékelje munkásságát, amelyet hátrahagyott az utókornak. Dolgozatommal szeretném kifejezni tiszteletemet e jelentős irodalmi alak előtt és célom, hogy bemutassam, miért maradnak időtállóak és értékesek költött történetei a mai generációnak is.

A mesék fontosságát kiemelném a kisgyerekek életében, hiszen formálnak, erősítik a gyerekeket az igazságérzetükben, segítik megértetni velük az emberi viselkedésmódot. Sokszor láthatjuk, ahogyan a gyerekek eljátsszák a hallott történet cselekményét. A mai gyerekek sok ingerrel találkoznak, de ezek nélkülözik a mélyebb emberi tartalmakat. Sajnos elmondható, hogy nagyon sok gyermek nem találkozik otthon a mese világával. Ennek az az oka, hogy sok szülő nem mesél gyermekének. Vannak, akik nem tartják a mindennapi meseolvasást fontosnak, illetve előfordul, hogy a rohanó világunkban egyszerűen nincs idejük rá. Továbbá az is elmondható, hogy a digitális eszközök átvették a hagyományos eszközök felett az uralmat. Például sokkal több időt töltenek el a gyerekek azzal, hogy a mobiltelefonon vagy a tableten

játszanak, mint azzal, hogy egy írott mesekönyvet a kezükbe vegyenek. Sokszor szabadidős tevékenységként fel sem merül az olvasás, mint narratíva. Ezért tartom nagyon fontosnak, hogy az iskolás korú gyermekeknek olvassanak a tanítók mesét, ezzel is színesítve a világukat.

Az olvasott mese a filmekkel, rajzfilmekkel ellentétben fejleszti a fantázia birodalmát, mivel a gyermekek nem látnak egy adott képet, hanem nekik kell elképzelniük a jeleneteiket. Valamint a későbbiek során így válik a gyermekből olvasó felnőtt. Azok a gyermekek, akik olvasnak, sokkal nagyobb szókinccsel rendelkeznek, mint társaik. A meseolvasás a szülők és a gyermek kapcsolatában is nagyon fontos. Hasznos közös időtöltés, a cselekményt együtt élik át. Olvasás közben a kisgyermekek koncentrációs képessége fejlődik. Így amikor a gyermek betölti a 6. életévét és iskolába megy, jobban tud figyelni.

Úgy gondolom, hogy Benedek Elek munkásságával nem csupán irodalmi, hanem kulturális és nevelési szempontból is érdemes foglalkozni. Olyan szerzőről van szó, akinek hatása messze túlmutat az irodalom határain. Meséin nemzedékek nőttek fel, és mesélték tovább az újabb generációknak a történeteit. Éppen ezért kijelenthető, hogy nagyon kevés olyan magyar ember van, aki nem találkozott még a műveivel vagy a nevével élete során. A mesék elemzésében az ő neve megkerülhetetlen. Szinte összeforrt egymással a kettő. Meséit olvasva találkozhatunk régi, ma már nem használt és kevésbé ismert szavakkal, amelyek egykor napi részei voltak a beszédnek, viszont az idő múlásával elhalványultak és kikoptak. A történetei mindegyikéről elmondható, hogy erkölcsi tanulságot hordoz. Úgy gondolom, hogy a meséknek nincsen felső korhatára. Ifjúkorban, felnőttkorban és időskorban is egyaránt olvashatóak. Felnőttként más fog meg minket az olvasmányban, mint kisgyermekként. Ugyanaz a történet, a mondanivalója sem változik. Egyedül mi vagyunk azok, akik értek, illetve más szakaszban tartanak az életükben.

Munkám során megvizsgálom, hogy milyen utakat járt be a mesegyűjtés Európában. Az ezt követő fejezetben kitérek arra, hogy Magyarországon hogyan alakult a mesegyűjtés. A harmadik részben a mese fontosságáról írok. A negyedik fejezetet teljes mértékben az írónak, vagyis Benedek Eleknek szentelem. Ismertetem benne az életútját és a munkásságát. Az ötödik fejezetben annak járok utána, hogy miért van ekkora hatása az írónak. A hatodik részben pedig a kérdőívemet elemzem ki, amely a mai helyzettel foglalkozik. Azzal, hogy a tanítók körében mennyire ismertek a művei. Valamint mekkora a népszerűsége. A tankönyvekben megjelennek e a meséi, és ha igen akkor melyek azok. Van e olyan mese, amely nincs benne a tankönyvben, de a délelőtti óra vagy a délutáni napközi alatt megismertetik a diákokkal.

Szakedolgozatom készítéséhez kétféle módszert használtam fel. Dokumentumelemzést, valamint kérdőív

készítést. Kutatásom során annak a kérdésnek is utána járok, hogy miért tartjuk Benedek Eleket a legnagyobb meseírónak? Hipotézisként azt állítom, hogy a pedagógusok között az író a legismertebb.

I. A mese iránti tudományos érdeklődés történeti kezdetei

Magyarországon szeptember 30. napján tartjuk a mese világnapját, ezzel is emlékezve Benedek Elek munkássága előtt, aki ezen a napon látta meg a napvilágot (Meseszó Egyesület-Hagyomány és Modernitás 2023/03/23.). A 2005-ös év óta tehetjük ezt meg, és a Magyar Olvasástársaságnak tartozunk érte köszönettel, ugyanis ők javasolták a bevezetését (Raffai, 2023). A világnap célja, a mesék megőrzése és továbbörökítése a következő generációk számára. Ezen a napon országszerte általánosságban elmondható, hogy az elsőosztályos tanítók mesét olvasnak a tanulóknak. A második évfolyamtól már a tanulók olvassák fel az általuk kiválasztott kedvenc népmeséjüket, majd az osztállyal közösen értelmezik a hallottakat. A felsős évfolyamokon Hon- és népismeret, illetve Történelem órán a mese történeti háttéréről tanulnak.

A mai világban vizualitás nagyobb népszerűségnek örvend, mint a szóbeli elbeszélés. A régi időkben az ellentéte volt a jellemző. Manapság, amikor mindenhez hozzáférhetünk az interneten és egy-két kattintás után már olvashatjuk is a mesét, valamint a mesterséges intelligencia is virágkorát éli, elmondható, hogy már nem örvend nagy népszerűségnek a szóbeli mesemondás. A kisgyermekeknek pedig nagyon fontos lenne, hogy a felnőtt magát beleélve az elbeszélésbe elmesélje a történetet. A szóbeli mesemondásról szeretném megemlíteni, hogy régen nagyon gyakoriak voltak, főleg a falukban terjedtek el. Az idő előrehaladtával a családi mesemondás vette át a közösségi mesélés helyét. Családon belül is legtöbbször a nagyszülők meséltek, mesélnek az unokáiknak. Az 1900-as évek elejéig a falvakban több munkát végeztek együtt, amelyek mezőgazdasági jellegűek voltak. Ezek az alkalmak olyan közösségi események voltak, amikor meséket meséltek egymásnak. Ezáltal még jobban összekovácsolták az embereket és így egységgé formálta őket. A fonóban való munkavégzés is nagyon jó alkalom volt rá. A 70-es, 80-as években még jelen voltak a köztudatban az olyan mezőgazdasági munkák, amikor a faluban az emberek egymásnak segítve dolgoztak és meséltek. Régi mezőgazdasági munkának számított például a kukoricafosztás. Ilyen alkalmakkor szájról szájra terjedtek a mesék. Majd fokozatosan kikoptak és eltűntek a tudatból, ezek az események. A 21. század 2025-ös évében már szinte lehetetlenség elképzelni, hogy régebben a munka köré milyen közösségi hagyomány épült ki (Raffai, 2023).

A 19. századtól már le is jegyezték a meséket. Olyan kutató személyek jártak a településeken, akik elkötelezettek voltak az elbeszélések leírásában. Így maradhattak a mesék hosszú időn

keresztül életben. A művek a gyűjtőknek köszönhetően könyvvé álltak össze. Egy századdal később már azokban a háztartásokban, ahol jelen volt a televíziós készülék az esti órákban a gyerekek számára elérhetővé váltak digitális formában. Az 1960-as évek elején viszont nagyon ritkaság volt a saját tévékészülék. Előfordultak falvak, ahol egyetlen egy személynek volt csak. Így a falubéli gyerekek egy családnál gyűltek össze és tekintették meg az aznap sugárzott mesét. Ezáltal újra közösségi eseménnyé nőtte ki magát a mese. A digitális világ fejlődésével az írott történetek meglevenedtek a képernyőn. A szereplők saját hangot kaptak és mozogni kezdtek. Mindegyik szereplő kapott egy szinkronszínészt, akinek a hangjához a mai napig kötik az emberek a figurát. Ők örökre összenőttek egymással. A mai világban nagy mennyiségben elérhetőek a különböző platformokon a mesék. A magyar mellett a külföldi alkotások is megtekinthetőek (Sándor, 2021).

Külföldön már régebb óta jelen van a mesegyűjtési mozgalom, míg Magyarországon az utóbbi 150 évben kezdett megjelenni. A mesemondás meséléséről is több fajta változat van a köztudatban. Vannak, akik ragaszkodnak a régi módszerhez. Ők a régi előadásmódot szeretnék életben tartani és így továbbadni az elbeszéléseket, valamint céljuk, hogy a mindennapok szerves részévé váljanak a mesék. Ugyanehhez a csoporthoz tartozók másképp vélekednek erről, szerintük nem minden mesét lehet elmondani. Gondoljunk arra, hogy a mesék nagyon sok szexuális szimbólumot tartalmaznak. Vannak, akik terápiás célra használják fel a különböző elbeszéléseket. Hazánkban az elmúlt időben elkezdtek különböző kurzusokat és foglalkozásokat tartani a mesélésről és annak jelentőségéről, alkalmazásáról. Áttörőnek számít nálunk Antalfi Mária, Juhász László, Kádár Annamária (Meseszó Egyesület-Hagyomány és Modernitás 2023/03/23.). Hazánkban létezik az úgynevezett mesekocsmá esemény, amelyet felnőttek számára hoztak létre. A rendezvényen a résztvevők egymás után mesélik el a hozott történetüket, de olyan formában, hogy az előtte szólóhoz vissza-vissza tekint. Nincs előre meghatározott szekvencia. Minden a spontánitáson alapszik (Sándor, 2021).

A mesének két formáját különböztetjük meg egymástól. Az egyik forma esetében tisztában vagyunk az írója kilétéről. Általában a történet lezárása után szokták feltüntetni. A másik forma pedig gyűjtők által leírt, szerző nélküli alkotás. Így alakult ki a műmese és a népmese. Európát tekintve elsők vagyunk abban, hogy minden ember ismeri a meséket. Már az óvodás kor kiscsoportjától kezdve a mindennapok szerves részét képezik. Más országokban, nem nagyon vannak jelen a mesék ilyen szintű ismertetése és továbbadása. Írországból az elbeszélések lejegyzésének és összegyűjtésének köszönhető, hogy az írek elsajátíthatták újra a nyelvüket,

miután megfosztották őket tőle. Az izraeli nyelvet is a mesék mentették meg attól, hogy örökké elvesszen. Az elbeszélések tartalmából megismerhetjük az adott földrajzi helyen élők mindennapjait. Magyarországra visszatérve elmondható, hogy nem rendelkezünk pontos adattal azzal kapcsolatban, mennyi mese létezett. Ennek az az oka, hogy mivel szájhagyomány útján terjedtek, nagyon sok átköltéssel találkozhatunk. Előfordulhat olyan is, hogy ugyanazt a történetet kettő szomszédos faluban máshogyan mondanak el nekünk, hiszen ők is úgy hallották és hozzátettek vagy egyes elemeket megváltoztattak. Egyet tudunk csak biztosan, mégpedig, hogy a szám eléri a húszezer lejegyzett művet.

A mesélés témája mindig az adott ünnephez volt igazítva, illetve a hallgatósághoz. A gyűjtőknek mindig a családfő férfiak meséltek, a nők háttérbe szorultak. A roma elbeszéléseket azonban nem kutatták és jegyezték le a tudósok. A 21. században a Kecskemetfilm Kids készített animációkat a cigány mesékből, amelyek az interneten bárki számára megtekinthetőek (Gáspár, é.n.).

I.1. A mesegyűjtés kezdetei Európában

Ha a világ bármelyik tájára tévedünk, legyen épp Északon vagy Délen, egy dologban biztosan hasonlítanak az ott élő népek. Ez nem más, mint a mesék ismerete. A népmesék sokáig csak a mesélők és a hallgatók körében éltek, a kora újkortól azonban már gyűjtötték őket. Az első közismert mesegyűjtő Charles Perrault francia író volt. Majd őt követték a német származású Grimm testvérek *Gyermek- és háztartási mesék* című kötetükkel. Nem mehetünk el szó nélkül az arab, *Az Ezeregyéjszaka* meséi mellett sem. Több változata ismert a köztudatban. Észak-Európában azon belül is Dániában Hans Christian Andersen író kápráztatja el az embereket történeteivel, ő már nem gyűjtötte, hanem maga alkotta őket. Fontos megemlítenünk Oroszországban Alexander Afanavev gyűjtő nevét. A meséket egymás szórakoztatására, valamint ijesztegetésére is használták. Hosszukat nem lehet meghatározott számú oldalhoz kötni. Hiszen léteznek 1 és 6 oldalas történetek is. Az elbeszéléseknek több változata is előfordulhat. Ennek oka, hogy nem írott formában, hanem szájhagyomány útján terjedtek, mivel a legtöbb ember írástudatlan volt. Több mesét feldolgoztak, és színházban darabként játszottak. Valamint sok történetből animáció is készült. Van még egy kifejezés, amelyet a meséken kívül használunk, ami nem más, mint a *wonder thale*. A szó német eredetű és csodálatos történetet jelez. Az elbeszélésekben történnek olyan események, mozzanatok, amelyek a realitásnak nem felelnek meg. Ilyenek a különböző beszélő és repülő tárgyak.

A mesékben történelmi eredetű lényekkel is találkozhatunk, mint például a kobolddal (Warner, 2024).

A cikk elolvasása után elkezdtem keresgélni azok után az alkotók, gyűjtők után, akik mellett nem mehetünk el szó nélkül, ha a mesék eredetét keressük.

Elsősorban Charles Perrault íróról szeretnék pár mondatot szólni. A 17. század elején 1628-ban látta meg a napvilágot Franciaországban. Gyakran a mesék nagy mestereként hivatkoznak rá, hiszen a mai értelemben vett mesék alapköveit ő tette le. Anyagilag jól szituált családból származott. Édesapja jogi képviselőként dolgozott. Charles követte apja életútját és ügyvédnek tanult. De nem maradt a pályán, mert az irodalomhoz fűzött érzései erősebbnek mutatkoztak. 1697-ben jelent meg első kötete, amelyben több olyan mese is megtalálható volt, amelyet a mai kor gyermekei is ismernek. Ilyen például a Hamupipőke története. Elbeszéléseit nem csak a szabadidő kellemes időtöltésére szánta, hanem a társadalomra vonatkozó erkölcsi mondanivalót is magával hordoztak. Ezért nevezhetjük korszakalkotónak is. Meséi elnyerték a szülők, valamint a tanítók, tanárok szimpátiáját is. Munkásságából a Grimm testvérek és Hans Christian Andersen is inspirálódott. 1703-ban Franciaország fővárosában hunyta le örökre a szemét. Munkássága a mai napig napi szinten szembe jön velünk, hiszen nagyon sok animációt és filmet készítenek a műveiből. Több nagy streaming szolgáltató kínálatában is elérhetjük meséit (Serena, 2019).

Németországban, a Hanau nevű településén látták meg a Grimm-testvérek a Napvilágot egy év eltéréssel. Kijelenthetjük, hogy az ő nevükkel és meséikkel majdnem minden kisgyermek találkozott már életében (Brayuhanga, 2024).

A Grimm-testvérek hatan voltak testvérek. Édesapjuk korán elhalálozott, majd ezt követően pár évre édesanyjuk is elhunyt. Innentől Jacobra hárult a családfenntartás szerepe. Tanulmányi útjukat tekintve a gimnázium sikeres lezárása után jogi iskolába jelentkeztek. Mivel édesapjuk is jogász volt, ennek hatására orientálódtak a pálya felé. Jacob elkezdett a pályán dolgozni, először hadügyminiszteri titkár lett, ezt követően több állami posztot betöltött. Öccse 1818-tól állt munkába, mert előtte ezt az egészségügyi állapota nem tette lehetővé. Az 1816-os évtől kezdve a testvérek otthagyták a jogi utat, és az irodalmat helyezték előtérbe. Jacob és Wilhelm reálisan gondolkodtak. A múlt nagy hatással volt rájuk, viszont a jelenben éltek. Németországon kívül is folytattak gyűjtéseket több országban is. A népi költészetben találták meg magukat, ebben is teljesedtek ki. Kinder-und Hausmarchen néven adták ki gyűjtött meséiket, amelyek

kortól és nemtől függetlenül mindenkinek szólnak. Mindenki által ismert meséket tartalmaznak, mint például a Csipkerózsika. Népi elemek megmaradtak, és tovább mesélődtek évszázadokon keresztül. A könyv megjelenésekor robbanásszerűen terjedt az országban, majd az egész világot bejárta. A legkorábbi mesegyűjteménynek számít a mai napig. További tanulmányokat is adtak ki. Jacob nyelvújítóként is dolgozott. Az élet úgy hozta, hogy tovább kellett állniuk egy másik városba. Munkásságukat tovább folytatták és publikáltak. Jacobot nem sokkal ezután kitiltották a Hannover Királyságból. Több nagyobb város, mint például Belgium intézményei is versenyeztek a kegyeiért. Végül Berlinben kötöttek ki. Elkezdtek egy szótárt kidolgozni, ami nagyon részletes volt, szókincsben, illusztrációkkal teli, de nem tudták befejezni életük végéig. Több másik országot is ösztönöztek, hogy hasonló munkát végezzenek. Magánéletük úgy alakult, hogy Jacob nem nősült meg, Wilhelm viszont családot alapított és négy gyermeke született (Denecke, 2025).

A *Kinder-und Hausmarchen* első kiadása 1812-ben látta meg a napvilágot, majd rá három évre megjelentették a második részét. A következő éveket tekintve többször is átdolgozáson esett át a kötet, hol írtak még hozzá történetet, hol meg töröltek ki belőle. Az utolsó kötet, a legvégső 210 történetből állt össze. A kötetnek volt egy sajátossága, mégpedig az, hogy az összes könyv illusztrációkat tartalmazott. Az emberek reakcióit tekintve biztatóak voltak az elején, viszont az mellett sem mehetünk el szó nélkül, akik negatív véleménnyel bírálták. Mivel szerintük nem gyermekeknek való tartalmakat is tartalmazott, a véleményeknek köszönhető, hogy annyiszor átformálták ezt a művet (Sz.n., 2024).

Dániában született 1805-ben, Odense városában Hans Christian Andersen. Édesanyja mosóasszonyként kereste a kenyerre valót. Sajnos alkoholizmus függőséggel küzdött. Édesapja suszterként dolgozott (Wünsch, 2025). Szegényes életkörülményei ellenére gazdag, kreatív fantáziával rendelkezett, amelyből későbbi élete munkássága során táplálkozni tudott. Tinédzser korában felhagyott a tanulással és a fővárosba ment, mert színész szeretett volna lenni. Elképzelése nem valósult meg, így az írói pálya felé fordult. Andersenről elmondható, hogy nagyon olvasott, ezáltal megfelelő szókinccsel rendelkező fiatalember volt. Gazdagabb polgárok segítségével újra elkezdte az iskolát, ahol fiatalabb társai gyakran vegzálták. Ezt ő figyelmen kívül hagyta, és csak a saját céljára koncentrált. Életében több meghatározó élménnyel gazdagodott, amelyek maradandó hatást keltettek benne, ez formálta a stílusát. A fiatal író örökkévalót alkotott. Meséi a mai napig időtállóak, generációról generációra öröklődnek. Elbeszéléseiben keveredik a valóság a fantáziával, így az ő művei sem korhoz

kötöttek. Alkotásai elgondolkodtatóak, és minden életkorban más-más fogja meg belőlük az emberi elmét. Művei mai napig időszerűek. Ilyen például a szerelem, amely örökkévaló, hiszen társadalmi korokon ível át. Tekintsük meg a méltán híres Rút kiskacsa című meséjét. Az elbeszélés egy kiskacsáról szól, amely színben különbözik társaitól. Ez miatt sok bántást kap tőlük, amíg egy szép napon hattyúvá nem válik. Ez a mese nem is lehetne aktuálisabb, hiszen, ha mélyen belegondolunk a gyermekek sajnos nagyon sokszor elítélik, bántják társaikat azért, mert valamiben különbözik tőlük. Ezért nagyon fontos az elfogadás, az érzékenyítés. Ez a mese segítségünkre lehet például egy délutáni napközi keretein belül is. Műveiben mindig visszatérnek ugyanazok az elemek. Történeteit színesíti szimbólumokkal, ezáltal érteti meg az olvasóval. Művei többszáz nyelven jelentek meg, így nagyon sok országba eljutott a munkássága. Meséi nagy népszerűségnek örvendenek. Egyszerre van jelen a bánat és a boldogság az elbeszélésekben. Amerika egyik legnagyobb és legjelentősebb városában, New York-ban lévő Central Parkban áll a szobra. Az író tiszteletére országa díjat hozott létre, amelyet minden évben az arra legérdemesebbnek ítélnék oda. Számtalan középület viseli a nevét. Műveit sokszor feldolgozzák. Iskolákban tanulságok értelmezéseként tanítják. Amennyiben betérünk egy könyvesboltba vagy egy nagyobb könyvtárba, biztosak lehetünk abban, hogy megtaláljuk elbeszéléseit a gyermeksarokban (Sz.n. é.n.d).

Gyakran fantáziadús íróként asszociálnak rá a köztudatban, több mentális betegséggel küzdött életében. Az egyik a paranoia volt. A Walt Disney Company vállalat nagyon sok mesét megjelenített a televíziók képernyőjén. A Disney + streaming felületen korlátlan számban hozzáférhetünk a mesékhez, amennyiben rendelkezünk előfizetéssel (Wünsch, 2025).

Angliában 1846-ban publikált első gyűjteménye nagyon sokakat inspirált. Munkásságát sorra próbálták lemásolni és továbbítani, saját műként hivatkozva rá. Oscar Wilde azok az írók közé tartozik, akik Andersen stílusát átalakítva és továbbfejlesztve írtak. A fantáziákról szóló tündérmesék nemtetszést váltották ki. A piacon azok az olvasmányok érvényesültek, amelyeknek központi eleme az erény volt. Viszont voltak, akik pont az ellenkezőjét vallották, mi szerint igenis szükség van a fantáziával átszótt történetekre. Sokszor az Andersen meséket a Grimm kiadásokkal vegyítették. Nem szabad azonban elfeledkeznünk, hogy amíg testvérpár a nép történeteit írta le és örökítette tovább az utókor számára, addig a tehetséges dán származású író sokszor a saját fantáziájának szüleményeit vetette papírra. Gyakran egyszerűen fogalmaz műveiben és nem követ mintákat. Népszerűségét is az egyediségének köszönhet.

Angliában tett utazásai alatt Charles Dickens íróval kölcsönösen sokat hatottak egymás munkásságára, amely írásaikban is fellelhető. Ebben a században nagy népszerűségnek örvendtek a transzcendens lények, akik fel- fel bukkantak Andersen különböző műveiben (Born, é.n.)

Dánia után Oroszország felé vettem a digitális irányt, hiszen 1826-ban itt látta meg a napvilágot Alexander Afanaszjev. Jogot tanult az egyetemen. Leghíresebb műve nem szokványos könyv volt, hiszen a mesék száma meghaladta a 600-at. Olyan könyvet is írt, ahol egy-egy társadalmi osztályt tett a mesék középpontjába és gunyoros elbeszéléseket írt róluk. Ezért később betiltották művei forgalmazását (Sz.n., é.n.a).

Iskolái befejezése után felsőoktatási intézményben oktatott majd ezt követően archívumban kezdett el dolgozni. Ez az időszak termékeny talajt biztosított írói karrierje szempontjából. Alexander a történelem szerelmese volt, így rengeteg történelmi publikációja jelent meg. 1850-től már népi kutatóként tevékenykedett. Termékeny íróként tartják számon, hiszen félszáznál is többször publikált. Oroszország egyik legnagyobb kritikusa A. N. Pypin bírálta, hogy Alexander minden egyes elemnek mitikus hátteret ad. Az író szerint viszont a hiedelem világából indul ki minden. Alexander szívére vette a kritikus kijelentését. Mesegyűjteményének a kiadása nem volt zökkenőmentes. Először műve mérete haladta meg a kiadásnak megfelelő mértéket. Az 1855-ös év magával hozta az áttörést és Orosz Népmesék című kötetét megismerhette a közönség. Összesen nyolcszor adták ki és több mint fél ezer mesét rejtett a mű. Külön válogatta fajták alapján az elbeszéléseket. Ezt a csoportosítást a mai napig használjuk és tanítjuk csak egy kicsit egyszerűbb változatban. Műveit nagyon sokszor korlátozták és nem jelenhetett meg az eredeti változatban vagy egyáltalán nem is engedték kiadni Oroszországban. Külföldön nem ütközött falakba. Felnőtt meséi is léteztek, amelyet egy svájci városban adtak ki. A művei ellen irányuló üldöztetés annak volt köszönhető, hogy az orosz hatóságok véleménye alapján nem illő, az embereket megtévesztő elemeket tartalmaztak (Sz.n, é.n.b).

2. Mesegyűjtés Magyarországon

A fejezetben ismertetni fogom a mesegyűjtés alakulásának útját Magyarországon. Ezt követően a mesegyűjtők munkásságára fektettem a hangsúlyt. Benedek Elekről ebben a részben nem írok, mert az ő munkásságának egy teljes fejezetet fogok szánni. Így Gaal Györgyről, Kriza Jánosról, Arany János fiáról Arany Lászlóról, Ortutay Gyuláról és Illyés Gyuláról fogok írni. Végül pedig pár mondatban ismertetem a mese mai helyzetét.

A mesegyűjtők közül először Gaal Györgyről szeretnék említést tenni. Szlovákia mai fővárosában, Pozsonyban látta meg a napvilágot 1783-ban. Életét Esterházy Miklós udvarában töltötte, mint könyvtáros. Foglalkozását tekintve író, fordító és gyűjtő is volt. Az Esterházy család művészetpárti volt, ami azt jelentette, hogy gyakran segítették anyagilag a feltörekvő tehetségeket. Gaal György a bécsi udvar katonáitól hallgatta meg az elbeszéléseket, amelyeket aztán papírra vetett. Az akkori cenzúrán nem minden rész felelt meg, így a törölt részeket az író újra alkotta saját kedve és stílusa szerint. Végül 1822-ben adta ki a könyvét, amelyet illusztrációk is díszítettek. A fordítással és a megjelenéssel az volt a célja, hogy a Habsburg Birodalmon belül élő emberekkel megismertesse a magyar meséket. Ezáltal pedig az ott élő embereket is. Gaal György az elsők között volt a mesegyűjtés tekintetében. A hazai szóbeli hagyományok kutatásának kezdeti időben a XVIII. század végére tehető. A mindenki által jól ismert Grimm fivérek indították meg a népmesegyűjtést és nyújtották a példát. Gaal György 1812-1822 közötti időszakban szedte össze a meséket. A meséket, elbeszéléseket idegen nyelvű olvasóknak adta közre, német nyelven (Sz.n., 2023; Varga, 2022).

A magyar nyelvű népmesék első jelentősebb megjelenése Erdélyi János Népdalok és mondák című háromkötetes munkájához köthető, amely a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság felhívására beküldött meséket tette közzé. A Vadrózsák című 1863-ban megjelent, méltán híres székely népköltészeti gyűjtemény szerzője Kriza János volt – néprajzkutató, költő, műfordító, unitárius püspök és a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Kriza 1875. 03. 26-án hunyt el. Bár történelmileg nem bizonyítható, mégis joggal mondható: életműve nélkül a magyar költészet későbbi alakulása egészet más irányt vett volna (Kriza János – Magyar Hírlap 2015.03.26.). Kriza János székelyföldi népköltészeti gyűjtése szinte egy időben indult az országos méretű mozgalmakkal. Széles gyűjtőhálózat segítségével dolgozott, ám életében mindössze 13 mese látott napvilágot a Vadrózsák című gyűjteményének első kötetében. A XIX. század közepén Ipoly Arnold is komoly gyűjtőmunkát végzett: Csaplár

Benedek és számos pap, valamint diák közreműködésével több mint ezer mesét, hiedelmet, szokást és gyermekjátékot jegyzett fel, Magyar Mythológiájának alapjául szolgálva.

A XIX. század második felében Arany János is segített a gyűjtés irányvonalának meghatározásában. Merényi László gyűjteményéről szóló bírálatában így fogalmazott: a jó gyűjtő akkor hiteles, ha úgy mesél, mintha maga is annak a vidéknek volna született mesemondója. Arany János legmegbízhatóbb tanítványa, a fia, Arany László szintén kiadott egy népmesegyűjteményt, és ő indította el a Magyar Népköltési Gyűjtemény sorozatot. Ennek első három kötetét Arany László, Török Károly és Benedek Elek szerkesztette, akik Arany János irányelveit követve alakították át a meséket. A XIX. század végén Kálmány Lajos, hasonlóan Ipolyi Arnoldhoz, eredetileg mitológiai kutatásaihoz gyűjtött népmeséket, és maga próbálta lejegyezni a Szeged környéki történeteket (Ortutay (ed.), 1977-1982)

A sorban utoljára hagytam Illyés Gyulát, aki szintén nagyon sokat hozzá tett a magyar mesegyűjtéshez. Ezért a következő sorok róla fognak szólni. Nem meglepő, ha a korabeli könyvesboltok munkatársai sajnálkozó tekintettel fogadták a vásárlót, aki a Hetvenhét magyar népmese című kötetet kereste, és azt a választ kapta: elfogyott. Bár ez az 1953-as híradás talán túlzónak tűnhet mai szemmel, amikor már nehéz elképzelni, hogy egy népmesegyűjtemény hiánycikké váljon, a számok mégis önmagukért beszélnek. A könyv második kiadása ugyanis 25.000 példányban jelent meg, ami jelentősen meghaladta a gyermekkönyvekre akkoriban jellemző, átlagosan 7-8 ezres példányszámot. A kiadó döntése indokoltnak bizonyult, hiszen a szeptemberi megjelentést követően a kötet már decemberre gyakorlatilag eltűnt a boltok polcairól. Ez a kimagasló olvasottságú kötet nem volt más, mint a Hetvenhét magyar népmese, amely a korszak egyik legsikeresebb gyerekkönyvévé vált.

Joggal merülhet fel a kérdés: ha a kötet népmeséket tartalmaz, miért Illyés Gyula neve szerepel szerzőként? A válasz hasonló ahhoz, ami Benedek Elek esetében is elhangzik – Illyés nem az eredeti mesék szerzője, hanem azok irodalmi nyelvre való átdolgozója. A válogatást Katona Imre végezte, míg Illyés Gyula az elbeszélések stilisztikai és nyelvi formálását vállalta magára, hogy azok a szépirodalom szintjén is megállják helyüket. Ortutay Gyula ezzel kapcsolatban világosan fogalmazott: a népmesegyűjtő, aki tudományos célból dolgozik, nem esztétikai értékelés alapján választja és közli a szövegeket. Az ő feladata, hogy az élő szóbeli hagyományt rögzítse a lehető legpontosabban, hogy a népköltészet aktuális állapota kutathatóvá váljon, és akár a múltjával kapcsolatban is következtetések vonhatók le. A mesegyűjtéssel foglalkozó

folklorista a történeteket olyan formában rögzíti, ahogyan azokat az elmondók előadják. Ennek eredményeként nem ritka, hogy a lejegyzett anyag szerkezete töredezett, esetenként zavaros, vagy előadásmódja csupán közepes színvonalú. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy az ilyen szövegek ne lennének értékesek. Egy-egy mozzanat ugyanis jelentős betekintést nyújthat a népköltészet történeti és társadalmi kontextusban való formálódásába, ami kutatási szempontból kiemelkedően fontos. Előfordul az is, hogy egy kiváló mesemondótól nemcsak kimagasló, hanem kevésbé sikerült történeteket is lejegyeznek, hiszen a kutatót nem kizárólag az egyes mesék minősége, hanem a mesemondó teljes repertoárja, mesélési stílusa és előadói technikája is érdekli. Mindez szorosan összefügg a szójhagyományos műfajok sajátosságaival, amelyek sokkal szabadabbak, kevésbé kötöttek, mint az írott irodalom szövegei. A mesemondó nem írja le előre a szöveget, nem szerkeszt, nem javít, így az ismétlések, a gyakori kötőszavak, a szerkezeti hibák vagy kisebb megbicsaklások természetes velejárói az élszóban elhangzó előadásnak. A folklorisztikai kutatás egyik alapelve, hogy sem a lejegyzés során, sem az utólagos szerkesztés folyamán nem megengedett a tartalmi vagy formai beavatkozás. A szövegeket eredeti formájukban kell rögzíteni, a lehető legnagyobb hangzás szerinti pontossággal, ahogyan azt a nyelvészeti kutatás jogosan meg is követeli. Illyés Gyula a népmesék irodalmi igényű feldolgozása során nem csupán lejegyzőként, hanem aktív szerkesztőként is közreműködött. Szükség esetén rövidített, módosított, sőt bizonyos helyeken egyszerűsített is annak érdekében, hogy a történetek könnyebben befogadhatóvá váljanak a fiatal olvasóközönség számára (Ortutay, 1954). Mindez segít megérteni Benedek Elek munkásságát is.

III. A mese szerepe a fejlődésben

A gyermekek fejlődésében fontos, központi szerepet tölt be a mese. Az elbeszélte történeteken keresztül megtanulnak adott szituációkat kezelni. Valamint erkölcsi nevelésben is részesülnek. A szülők a mindennapi életben számos akadállyal találják szembe magukat. Mind a munka világában mind a magánéletükben. Adódhat a probléma az anyagi háttér biztosítása miatt, vagyis a mindennapi megélhetésen. Adódhat a gyermek jövőjével kapcsolatos kérdésekben is. Mint például, hogy melyik óvodába, iskolába járjon, milyen foglalkozásra, edzésre, illetve fejlesztésre járjon. Hogyan fér bele az időbe? Elmondható, hogy a szülők ezeket az aggályait nem osztják meg a gyermekekkel. Valamint az őket ért traumákat sem osztják meg a család legfiatalabb tagjával, vagy csak szebben, színesebben fogalmazva mondják el.

Ilyen lehet a válás, egy súlyos betegség vagy egy hirtelen jött haláleset a családban.

Azért titkolják el a traumákat a szülők mert ezzel is védik a gyermeküket. Így viszont a csöppség egy kis világban éli az életét és amikor találkozik egy ilyen szituációval, nem tudja jól kezelni, valamint az is előfordulhat, hogy egyáltalán nem tudja kezelni. A különböző tanító mesék elmesélése során viszont találkozik egyes élethelyzetekkel, amiket, ha a szülővel megbeszélnek, segíthet a későbbiekben a hasonló szituációk le reagálásában (Bettelheim, 2018). A gyermekek kiskorban teljes mértékig énközpontúak. Azt gondolják, hogy mindent, ami minket körülvesz az az ember munkája és minden értünk van. A gyermekekről elmondható, hogy teljesen másként vélekednek egy kérdésről, mint a felnőttek. A mese a gyermek lételeme. Tudja, hogy a történetek minden esetben boldog befejezést kapnak, és neki pontosan erre a stabilitásra van a legnagyobb szüksége. A mesékben megtalálhatunk bizonyos kezdő, illetve befejező mondatokat. A kezdő mondatok azt a célt szolgálják, hogy a gyermeket elrepítsék egy messzi földre. Az országába. Ehhez nem kell autóba szállniuk vagy repülőgépre ülniük és hosszú fáradalmas órákon át utazniuk. Elég annyi, ha becsukják a szemüket és figyelnek. Az elbeszélte történeteknek van egy sajátos varázsa. Azt az üzenetet hordozzák, hogy az életben való előbbre jutásban minden embernek ugyanannyi az esélye. Nemtől és társadalmi helyzettől függetlenül. A gyermekeket az érzelmeik vezérik. Úgy, ahogyan a különböző szerepjátékok játéka során, a mesehallgatása során is a képzeletért a már a saját bőrén megtapasztalt benyomásokra építkeznek. Átélték már és belőle táplálkoznak. Amikor mi válunk a mese olvasójává, fontos a szemünk előtt tartanunk azt a tényt, hogy minden kimondott szavunkat figyelni egy kisgyermek. Ezért olvasás közben nekünk is át kell élnünk a cselekményt, valamint tovább is kell adnunk. Ennek függvényében egy kicsit színésszé szellemülünk át ebben az időtartamban. Átéltük, elképzeljük mi is az olvasottakat. A szöveget nem szabad monoton hangon olvasni, hanem a hangszínünkkel játszva, artikulálva és hangsúlyozva kell előadnunk. Ezzel az élményátadás színvonalát növeljük, valamint a gyermek is megtudja különböztetni a szereplőket, és az eseményeket egymástól. Nem fog összefolyni az olvasmány. A cselekmény ugyanis a gyermek fejében a saját képei alapján elevenednek meg és rögzülnek. Később amikor az iskolában már megtanult olvasni, és ő maga veszi a könyvet a kezébe, akkor ugyanaz a folyamat játszódik le a fejében. Elképzelet, majd átéli az olvasottakat. Ezért mondhatjuk azt, hogy hiába olvassák el 50-en ugyan azt a könyvet, minden ember máshogyan értelmezi. Ami azért van, mert nem vagyunk egyformák és mindenki egy egyedi belső világgal rendelkezik, más élményeket élt át élete során, valamint más módon dolgozta is fel őket.

Így eltérően történik a feldolgozás és az élményszerzés is. Így sokszor tapasztalhatjuk, hogy egy könyv nagyon felkapott lett, így az eladási száma is megnövekedett. Viszont a róla íródott kritikák mind-mind eltérnek egymástól. Van, aki nagyon dicséri és van olyan, akinek nem nyerte el a tetszését vagy unalmasnak, vontatottnak találta a cselekményt, ami mind a saját feldolgozásunknak köszönhetünk (Kádár, 2013). A kisgyermekek mindennapjait kettő nagyon fontos dolog határozza meg, amely nem más, mint a játék és a mese. Az előbbiben a benne rejtőző érzelmeket, az ő világát foglalkoztató kérdéseket jeleníti meg, amelyben központi helyet foglal el a saját fantáziája. Még az utóbbinál csendben megfigyel és benne játszódik le a hallottak feldolgozásának folyamata köszönhetünk (Kádár, 2013). A mesék központi szerepet töltenek be az általános iskola első osztályától kezdve, amikor írni és olvasni tanulnak a gyerekek. A meséken keresztül a gyermek a saját anyanyelvével is ismerkedik. A történetek tele vannak a régebbi nyelvjárásban mindennaposként használt szavakkal. Legtöbbjüket ma már nem használjuk, vagy csak nagyon ritka esetben bukkannak elő. A tanító fontos, hogy mielőtt mesét választ és olvasni kezd, ismerje meg a szöveget. A régies kifejezéseket, a szereplőket, a cselekményt, egyszerűen magát a történetet, és azt a megfelelő átéléssel adja tovább a hallgatóságnak. Vannak olyan mesék, amiket megtanítottak a diákokkal és fejből kell elmondaniuk. Ekkor ők is mesélőkké válnak (Gasparicsné Kovács, 2007). A gyerekek leutánozzák szüleiket. Így, ha azt látják, hogy a felnőtt könyvet vesz a kezébe és olvas, akkor ő is szeretne. Erre nagyon jó babakönyvek vannak, amik egyéves gyermek számára alkalmasak. Vannak olyan könyvek, amelyek állathangot képesek utánózni, illetve vannak, amelyeket meg lehet tapintani, simogatni, mint például egy bárány bundáját. A különböző életszakaszokban eltérő történeteket igényelnek a gyermekek. Az első időszakban, vagyis 2-3 évesen nem a nagy fantáziamesék kötik le, hanem a megfogható mindennapi szituációk az életben, amelyeket már ismer, hiszen átélt. Hároméves kortól még mindig a valós napi történetek kötik le, amelyek nem túl hosszúak és nem bonyolultak, ezáltal tudja a cselekményt követni. Két- hároméves korig jól mesélhetünk hétköznapi történetet a gyermeknek, hogy őt tesszük meg főszereplővé. Születéstől fontos, hogy mondókázzunk és énekeljünk a gyerekekkel, amely még az iskolás korukig végig fogja követni az életüket. Négyéves kortól az állatok fontos szerepet töltenek be a mindennapokban. Ezért érdemes olyan történetet elbeszelnünk, amelyben szerepel állat vagy esetleg ő a főszereplője.

A gyerekeknél még egybe olvad a valóság és a mese. A megkülönböztetésre 5 éves korától képes. Ekkor már szívesen végighallgatja a hosszabb varázslatos elemekkel átszőtt

történeteket. Nagyon sokszor megfigyelhetjük, ahogyan azonosul a történettel. Beleéli magát a cselekménybe a gyermek. Ennek hatására drukkol a szereplőnek. Viszont végig tisztában van azzal a ténnyel, hogy az elhangzottak nem tükrözik a valóságot. Ötötől hétéves korig már választhatunk hosszabb meséket. Így a koncentrációs képességüket is fejlesztjük. Miután a gyermekben kialakult a kettős tudat, már nem annyira a földtől elrugaszkodott történetek nyerik el a tetszését, inkább a mindennapokról szóló olvasmányok kötik le a figyelmét. Tízéves kortól már olyan szókinccsel rendelkezik, hogy már maga is képes a fogalmazásra, a mese megalkotására. Második osztályos korukig a diákok még igénylik a már megszokott és oly sokszor hallott meséket. Majd harmadik osztályos koruktól, amikor már bátran tudnak egyedül olvasni, megjelennek az életükben a valós elemekkel átszőtt történetek (Kádár, 2013).

Az elbeszélte történetekről kijelenthető az tény, amely szerint nem létezik belőle kettő egyforma. Mindegyik szereplőnek más és más az élettörténete. Vannak mesék, amelyek azt tanítják, hogy tisztelettel kell kommunikálnunk embertársainkkal. Valamint a gyerekek megtanulják a saját érdekeiket hogyan tudják érvényesíteni, de adott kereteken belül. Úgy, hogy azzal másoknak ne okozzanak károkat és ne gyalogoljanak át rajtuk. Mesehallgatás után a felnőtt a gyermekekkel közösen élményt tudnak cserélni egymással. Itt elsősorban a történethez kapcsolódó saját élményekre, átélt eseményekre kell gondolnunk. A különböző élettörténetek hallgatása közben a többi gyermeknek is eszébe fog jutni egy esemény, amit szívesen megosztana a társaival. Fontos, hogy mindenki kivárja a sorát és az is, hogy ne kritizálja a társait. A felnőtt felől pedig ne érkezzen negatív kritika mert ezzel roncsolja a gyermek belső lelkivilágát. Előfordul olyan, hogy aki zárkózottabb nem szeretne mesélni, amit mindenkinek el kell fogadnia és tiszteletben kell tartania (Nyitrai, 2016).

A meseolvasásához kettő nagyon fontos dologra van szükség. Az elegendő idő és a harmónia. Ahhoz, hogy élményekkel adjuk át a történetet, időre van szükségünk. Nem éri meg kapkodni, mert akkor olyan is lesz az élmény. A másik fontos, hogy megteremtsük hozzá a harmóniát. Legyen egy olyan kezdő formula, amelyről a gyerekek ki tudják következtetni, hogy mi fog most történni. Az iskolákban gyakori, amikor a tanító megkéri a gyerekeket, hogy tegyék a párnájukat az asztalra, helyezkedjenek el kényelmesen és hunyják le a szemüket. Az iskolában fontos, hogy a tanítók meséljenek a diákoknak, mert van, aki csak ott hall mesét. Találkozhatunk olyan szülőkkel, akik egyáltalán nem tartják fontosnak a meséket és így nem is olvasnak otthon. Ezek a gyerekek általában a televíziós meséket nézik. Kádár Annamária tanulmányában, amelyben mesét íratott tizenegy éves gyermekekkel, észrevehetően sokszor fordultak elő

erőszakos cselekmények, amely a nem jól használt digitális világ hozadéka.

Ha visszatekintünk a történelemben, akkor észrevehetjük, hogy a családmódel drasztikus változáson ment keresztül. Dédszüleink, valamint nagyszüleink idejében nagyon hamar megházasodtak a fiatalok és életük végéig együtt maradtak. Az akadályokat, amelyeket az élet eléjük sodort, megoldották, átvészelték és nem váltak el. Gyakran volt tizenegyöt tizennégy gyermek egy családban. Ezzel szemben tekintsük meg a mostani módellet. A házasságok száma egyre kevesebb. A nők nem vállalnak a húszas éveik elején gyermeket. Gyakran kitolódik harminchat-harmincnyolc évre, de előfordul, aki negyvenöt évesen nézett anyai örömök elé. Illetve gyakori a válások esete. A szülők egy vagy két gyermeket vállalnak és nem tízet. Gyakori az egyedülálló szülők háztartásának száma, mozaik családok száma, illetve az azonos neműekből álló háztartások. Régen több generáció élt egy háztartásban, ami a XXI. századra sajnos teljes mértékben kikopott, eltűnt. A mesék ezzel szemben időtállóak. A legtöbb mese ugyanaz, vagy egy kisebb formában átköltött változatát hallották szüleink a gyermekkorukban, majd mesélték tovább nekünk. A mi generációnk pedig a következőnek fogja majd átadni. Fontos, hogy olyan elbeszéléseket is olvassunk a gyermekeknek, ahol a történet szereplőjének egyedül, saját ösztöneire hagyatkozva kell egy problémát megoldania. Így azonosulni tud a szereplővel, és át tudja élni a történet tanulságát. A mesehallgatása megalapozza az emberek jövőjét. Hiszen felnőttként is történeteket mondunk el egymásnak. A mesék történetei a gyermekeknek üzenetet közvetítenek. Magukban hordozzák, hogy a problémáinkat meg kell tudni oldani és soha nem szabad feladnunk. Mindig pozitívan kell az előttünk lévő nehézséghez hozzáállni és meg kell tudni találni rá a megoldást. Az életben nem létezik lehetetlen, és hinnünk kell önmagunkban, képességeinkben, mert nem mindig lesz olyan ember mellettünk, aki segíteni tud rajtunk. Valamint nem várhatjuk el, hogy saját problémáinkat majd valaki más megoldja helyettünk. A mesék EQ fejlesztő tulajdonsággal is rendelkeznek. Van, ahol gyógyításra használják fel. A Közel-Keleten például traumák feldolgozásának segítségével segítik őket (Kádár, 2013).

A hazai tankönyvekben a mesék száma igen alacsony. Illetve több az idegen szerző által írt mű, amelyet a diákok nem annyira tudnak értelmezni, mint a magyar népmeséket. Ennek az az oka, hogy ők ebben a társadalomban nőttek fel (Szombathelyiné Nyitrai, 2007). Kutatásom során megvizsgáltam az alsós tankönyveket, hogy milyen mértékben tartalmazzák Benedek Elek műveit. Bemutatom, hogy mire jutottam. 1. osztály: Betűbarangoló- Ábécés munkatankönyv II. kötet 104. oldal: Csalimese. Első olvasókönyvem 20. oldal: Csalimese, 35. oldal:

Madárfiókák. 2. osztály: Szövegről szövegre. – Olvasás munkatankönyv 2. osztály I. kötet 58. oldal: Tréfás mese, 62. oldal: A teve meg az egér. 3. osztály: Hétszínvirág olvasókönyv 3. 15. oldal: A megszámlálhatatlan sok juh, 18. oldal: A szamár meg az oroszlán, 30. oldal: Világszép Ilona, 68. oldal: Szent István király, 73. oldal: A Tordai – hasadék, 78. oldal: A kolozsvári bíró. Szövegről szövegre. Szövegértés munkatankönyv 3. osztály I. kötet 46. oldal: A szamár meg az oroszlán, 50. oldal: Házasodik a daru, 64. oldal: A megszámlálhatatlan sok juh. Szövegről szövegre. Szövegértés munkatankönyv 3. osztály II. kötet 72. oldal: A Tisza. 4. évfolyam: Olvasótankönyv 4. Hétszín sorozat 8. oldal: A só, 15. oldal: Kígyós Jancsi, 20. oldal: Az öregek, 76. oldal: Botond, 100. oldal: Széchenyi, a „legnagyobb magyar”.

A Balaton északi partján található Palóznak településen található a Meseközpont, amelyet a 2010-es évben alapítottak meg. Céljukként azt a nemes feladatot tűzték ki, hogy a gondozói ellátásban részesülő gyermekek társadalmi és szociális esélyegyenlőséget megteremtsék. Fő eszközük, amellyel dolgoznak, nem más, mint a mese. Az ő gyógyító erejével próbálnak terelgetni egy jobb élet felé. Az elbeszélte történet a hallgatóság adott élethelyzete, valamint a kíváncsiság határozza meg. A foglalkozás a mondókáktól indul és a meséig tart. Játékos formában adják át az ismereteket, miközben a részekből egy teljes egész születik meg, és a jókedv is garantált közben. A mesélés már az anyaméhben elkezdődik, majd ezt követően a születés után a különböző dalok, mondókák és énekek következnek. Majd ezután a rövid mesék, és azt követően a hosszabb mesék adják át egymásnak a szerepet. A gyermekek életkorát mindig figyelembe kell vennünk és annak megfelelően történeteket mesélünk. Hiszen a gyermekek mindenre oda figyelnek és elraktározzák a hallott információkat. Ezért sem szabad erőszakos tartalmakat átadnunk nekik, hiszen akkor a félelem érzetüket táplálnánk és szorongást keltenénk bennük. Maga a meseolvasás egyaránt korosztálytól függetlenül segít a mindennapok viláगतól való elrugaszkodásban és egy másik világ ajtaját nyitja meg előttünk (Sallai, 2015).

A mesék segítenek a kezdeményező képesség fejlesztésében. Sokszor tapasztalhatjuk, hogy a gyerekek nem tudják pontosan megfogalmazni és elmondani az elképzelésüket és e miatt félénkebbek a társas interakciókban, vagy nem mernek részt venni a különböző játékokban társaikkal, mert félnek attól, hogy a csúfolódás középpontjává válnak tőle. Az elbeszélések segítségével fejlődik a fantáziájuk, valamint a szókincsük. A különböző játékok is segítségül szolgálnak a fejlesztésben. Ekkor még a kockázat nélkül tudják bontogatni a szárnyaikat és ezáltal fejlődnek. Tehát a gyerekek próbálkoznak és hibáznak viszont nem lesz kudarc élményük, amely a későbbiekben visszatarthatná őket. Ez a fajta tevékenység közben a

felfedezés öröme, valamint a kreativitás segít az önállóság megerősödésében továbbá a személyes célok elérésére való törekvésben (Sz.n., 2024). A mesék azzal is fejlesztik a problémamegoldó képességet, hogy az elbeszélések közben a különböző szereplőkkel és konfliktusokkal, valamint, a félreértésekből kialakuló nézeteltérésekkel találkoznak. Ilyen esetek a való életben is ugyanúgy megtörténhetnek. Illetve az empátikus képesség is fejlődik az elbeszélések hallgatása közben. A gyermek fejben ugyanis beleképzeli magát az adott szituációba és elgondolkozik azon, hogy ő mit tenne az adott szereplő helyzetében, hogy megoldást találjon a fennálló probléma megoldására. Továbbá segít a másik lelkiállapotának felmérésében, megértésében és az elfogadásában, valamint a saját érzelmek megértésében is. A történet végi üzenet is pont ebben a tanulási folyamatban segédkezik (Sz.n., é.n.e).

IV. Benedek Elek kalandos életútja és meséi

IV.1. Benedek Elek munkássága

Ez a rész Benedek Elek életéről, valamint a meséiről fog szólni. 1859. szeptember 30. napján született egy erdélyi kistelepülésen, Kisbaconban. Gyermekkorát végig kísérték a helyi elbeszélések. Családja gondosan figyelt arra, hogy kiváló oktatásban részesüljön. Először a Székelyudvarhelyen található református kollégium diákja volt. Majd későbbi éveiben csatlakozott az önképzőkörhöz. Ekkor kezdett el az írással foglalkozni. Több idegen nyelv elsajátítására is lehetősége nyílt, amelyekkel élt is. Az érettségi megszerzését követően Budapestet választotta lakóhelyéül, ahol beiratkozott az egyetemre. A diploma után munkába állt, mint publicista. Kettő gyermekek számára íródott újságot is létrehozott. 5 éven keresztül országgyűlési képviselőként tevékenykedett. Felszólalásaiban a magyar irodalom aktuális képével foglalkozott és azon dolgozott, hogy hogyan lehetne tovább fejleszteni. Továbbá nagy hangsúlyt fektetett a megfelelő oktatás és az ehhez szükséges felszerelések megteremtésére és biztosítására is. 1885-ben jelent meg első műve, amely a Székely Tündérország elnevezést kapta. Ezt követően sorra jelentek meg kiadásai. Termékeny író volt. 1900-tól a méltán híres Kisfaludy Társaság felkérte őt a csatlakozáshoz, amelyet el is fogadott. Szülőföldjére visszatérve a Cimborá lap munkatársaként dolgozott. 1929. augusztus 17-én éppen levelet fogalmazott, amikor hirtelen agyvérzés lépett fel nála és elhunyt. Felesége nem tudta a traumát feldolgozni és szeretett férje után vetette magát a halálba. Temetésükre egy időben került sor (Sz.n. 2019)<https://cultura.hu/kultura/benedek-elek-160-eve-szuletett/>).

A mesegyűjtőt a mai napig nagyon sokan, kedvesen Benedek apónak hívják. Nem lehet pontosan megállapítani, hogy ki és mikor ragasztotta az íróra a nevet. Egy biztos, hogyha megnézzük az életét és a munkásságát, akkor megértjük miért forrt össze egymással Benedek Elek és az Elek apó név. Hiszen művein keresztül egy kedves öreg apó személyét sugározza. Élete során rengeteg helyen járt és számtalan emberrel ismerkedhetett meg. Nagyon sokan közülük leültek és elmeséltek egy történetet a gyűjtőnek, aki lejegyezte azt, így őrizve meg az új generációk számára. Az interjú alanyai mind a kettő nemből voltak. Korukat tekintve pedig kamasztól az idősig egyaránt képviseltették magukat. Fontos megjegyezni, hogy az írónak is volt példaképe, Bezerédj Amália személyében. Flóri könyve című alkotása nagyon mély nyomot hagyott Benedek Elekben. Amália mellett Kriza János inspirálta még az író. Édesapja, Benedek János nagyon sokszor olvasott fel Vadrózsák című gyűjtéséből a kisfiának. Családi közegén kívül lakóhelye is meghatározó jelentőséggel bírt a későbbi pályafutását tekintve. Ugyanis a környéken nagyon sok önkéntes mesélő élt. Rengetegen közülük saját átélt élettörténeteikhez tettek hozzá kitalált mozzanatokot. Majd a kiszínezett történetet tovább örökítették, ezzel szórakoztatva hallgatóságukat. Benedek Elek feljegyezte később ezeket. Gyűjtését 1873 környékén kezdte. Gyűjtése az első pályázatra küldött gyűjteménye után indult be. Ekkor Bolgárfalvi Sebesi Jóbbal közösen állandó munkába fogtak. Legelső könyvét 1885-ben tárta a nagyvilág szeme elé. Fontos megjegyezni, hogy a gyűjtő saját nevével jelentette meg a művet. Viszont olyan elbeszéléseket tartalmazott, amelyeket mások meséltek el. Elek azonban saját termékeként gondolt rájuk. Ez a tendenciát élete egész munkásságában meglelhetjük. Ekkoriban ez teljesen elfogadottnak számított és semmi furcsaság nem volt benne. A korszakra jellemző volt, hogy nagyon sokan nem tudtak írni. Viszont ezzel párhuzamosan az olvasás iránti érdeklődés és maga az olvasás nagy népszerűségnek örvendett. Ebben a korszakban a már megszokott szájhagyomány útján terjedő információ áramlás mellett vágyakozás ütötte fel a fejét, valami új és ismeretlen után. Benedek Elek régebbi írott kiadásokban végzett kutatást. Az író kiváló memóriával büszkélkedhetett. Karrierje elején ugyanis memóriájára hagyatkozva dolgozott. Megjegyezte a hallott elbeszéléseket majd később amikor lehetősége adódott, papírra vetette a szövegeket. Karrierje előrehaladásával, amikor gyűjtőtársával, Sebesi Jóbbal együttműködve rögzített, már technikát váltott. Ekkor egy füzetbe jegyzetelt le olyan jelzöt, szókapcsolatot, illetve szószerkezetet, amelyre, a ránézett egyből a szeme előtt megelevenedett a leírni kívánt történet. Így amikor nyugodt körülmények között volt, és ideje is engedte papírra vetette őket. Következő, egyben utolsó életszakaszában már lejegyzet elbeszéléseket szerzett

meg és ezeket formálta át. Benedek Elek, mint sok más érző embert, nagyon megviselte Trianon. Ekkor határozta el, hogy Budapestről visszaköltözik szülőföldre és ott folytatja tovább munkásságát. Kételyekkel küszködött a lelkében és valami egészen újkeletű vonalat szeretett volna megalkotni. Az új iránya pedig nem más, hogy az ottani gyermekeket megajándékozza szórakoztató elbeszélésekkel. Úgy is fogalmazhatunk, hogy újra alkotta saját magát. Leghíresebb kötete Marcel fiának írt mesekönyve lett (Galuska, 2009) <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/deszka-vartol-jegorszagig-benedek-elek-meseiroi-munkassaga>). Fontosnak tartom megemlíteni, hogy az általános iskolákban tanított mesei elemek, formák mind az ő nevéhez köthetőek. A mesék gyűjtésével és lejegyzetelésével adódott egy kisebb probléma, ami később nagyobb volumenűvé nőtte ki magát. A hallott műveket ugyanis úgy jegyzetelték le a gyűjtők, ahogyan hallották, tehát ahogyan elmesélték nekik. Viszont a dialektus tájegységenként eltérő volt. Ezért egy közös nyelvezetre volt szükség. Benedek Eleknek köszönhetjük, hogy ez megvalósult. Ennek köszönhető, hogy tájegységeken belül minden gyermek megértette az elbeszélést és nem találkozott számára idegen kifejezésekkel. Tehát a használt, beszélt nyelven íródtak. Ebben az átdolgozásban nagyon sok munkája volt az írónak, hiszen rengeteg szerkesztést igényelt.

A mesék gyűjtése mellett a fordítás is szerepet kapott Benedek Elek életében. A Grimm testvérek német nyelven íródott elbeszéléseit emelte át a magyar nyelvbe kisebb-nagyobb változtatásokat eszközölve az átírásban. A hely és helységek neveit érintetlenül hagyta. Viszont a szöveg többi részét saját szájíze szerint formálta.

Benedek Elek nagyon sok mindent tett azért, hogy a magyar gyermek kultúra fejlődése elindulhasson. A gyűjtés, írás és a fordítás mellett az iskoláztatásban is rengeteget fejlesztett. Az iskolás tanulóknak ahhoz, hogy az életkori sajátosságaikat figyelembe véve fejlődjenek, könyvekre volt szükségük a pedagógusoknak. Viszont ez nem állt rendelkezésükre. Elek apó önként segédkezett mind íróként, mind lektorként. Mai szemmel hihetetlennek tűnik, hogy egy iskolás tanulónak nincsen tankönyve. Hiszen nekünk már magától értetődő, hogy az első évfolyamtól kezdve a tizenkettedik évfolyamig, tantárgyanként külön könyvet kapnak a diákok. A múlt században azonban ez nem volt így. Valahonnan el kellett indulni és Benedek Elek közben járásával el is indult. Az író olvasókönyvek megalkotásában vett részt. Kettő olvasókönyve jelent meg. Az Egy Magyar olvasókönyv és az Olvasókönyv. A kötetek nem voltak egyhangúak. Nem egy témára redukálódtak. Az élet minden területéről megtalálhatóak benne történetek, a történelemtől különböző kórokozókig.

Benedek Elek az irodalmi átdolgozásban is jeleskedett. Viszont ő nem arra törekedett, hogy a már meglevő művet átírja, hanem teljes mértékben újat hozott létre (Bárdos, 2009) <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/benedek-elek-a-zsenialis-atdolgozo>).

IV.2. Benedek Elek emlékezete

Az író a mai napig inspirálja az embereket. Benedek Elek munkásságát családja megőrizte az utókor számára. A kisbaconi otthonból Emlékház lett, amely a 2024-es évben teljes körű renováláson ment keresztül (Vadas, 2024) <https://kepmas.hu/hu/benedek-elek-leszarmottai-biro-boroka-magyar-nepmesek-eskuvo-benedek-elek-emlekhaz>). Benedek Elek életét sokan és sokféleképpen próbálták meg összeszedni és lejegyezni. Elsőként fia Benedek Marczell foglalta össze életútját. Élete legnagyobb alkotásának Magyar mese és mondavilág művét tartják. Összesen öt részből tevődik össze. A kötetekből befolyó pénzt félre tette és amikor összegyűlt a megfelelő összeg, akkor hazautazott Kisbaconra és telket vett rajta. Családjának régen voltak telkeik, viszont fiúk oktatásához szükségük volt rá, ezért eladogatták őket. Fontos megjegyezni, hogy Elek ugyanazokat a földeket szerette volna megvásárolni. Nem ment egyszerűen, de eszével és kitartásával sikerrel járt. Az építkezéshez mindenki összefogott és apránként, évek alatt szépen lassan elkészült a birtok. Kúriát építettek, hiszen a nagyszülőktől az unokáig mindenki kényelmére és komfortjára gondolt az író. Felesége ekkoriban volt várandós hatodik gyermekével Rózsával. A ház befejezte után az udvar és a környéke megalkotására és megvalósítására került sor.

Flóra lánya nagyon fontosnak tartotta megőrizni édesapja örökségét és szerette volna a kúriát emlékházzá alakítani, azonban időközben megtörtént Romániában a kommunista hatalomátvétel. Király Károly, a Kovászna megyei pártbizottság akkori első titkára végül Ceausescu diktátornál megkapta a szükséges engedélyeket. 1969-ben megtörtént az átadás. Családja még színdarabokat is adott elő, amelyek Elek apó készítette a saját meséiből. 1999-től magánkézben van a múzeum. Rengeteg ember megfordult itt évente. A mai napig Benedek Elek utódai vezetik a múzeumot és közben büszkén mesélnek Elek apó kalandos és igen gazdag életéről. Benedek Eleknek köszönhetjük az első rosszcsont kisgyermek karaktert, Öcsike személyében. A szereplőt saját édes unokájáról formázta meg. A kisfiú történeteiből egy egész széria bontakozott ki (Bardócz, 2013) <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/deszkaavartol-jegorszagig-benedek-elek-meseiroi-munkassaga> - kópéságok).

Benedek Elek Magyar mese és mondavilág című művének köszönhetően küzdötte fel magát a népszerűségi lista elejére Jókai Mór mellé.

Elek apót nemcsak a Magyarországon élő emberek szerették és tisztelték. A határon túli Erdélyben élő honfitársai mellett is kiállt, ezzel az ő szeretetüket is tiszteletüket is kivívta magának. Hitt abban, hogy több náció problémák és konfliktusok nélkül együtt tud élni, ennek kulcsa pedig nem más, mint az elfogadás. Az emlékére fenntartott épületben, amelyben régen éltek, minden évben az író névnapján teátrumi produkcióval kedveskedtek a kedves rokonoknak. A mai napig látogatható Emlékházban megtekinthetünk egy kopjafát, amelyen népi motívumok láthatóak, amelyből kiolvasható, hogy milyen emberi értékek szerint élte mindennapjait Benedek Elek. Az értékek megőrzése abból a szempontból is fontos, mert általuk jobban megismerhető a személy. Megtudhatjuk, hogy az írónak mik számítottak fontosnak az életében, és ezáltal olyan érzésünk lehet mintha egy hétköznapi ember életébe nyerhetnék betekintést (<https://olvasas.opkm.hu/Plugins/KonyvEsNeveles/index.php?view=articlePrint&id=1371> (Bardócz, é.n.). Az Emlékház közvetlen szomszédságában álló házakban a mai napig a rokonok, pontosabban a közvetlen leszármazottai élnek a mindennapi életüket. Benedek Elekkel rokonságban állva elvárásokat is támaszt a külvilág, amelynek próbálnak minél jobban eleget tenni. Sokszor találkozhattak és a ma élő családtagok is szembesülhetnek azzal a ténnyel, hogy a kívülálló személyek egyértelműen vesznek dolgokat. Ilyen például Benedek Elek munkásságának fejből való felidézése. Valamint erkölcsileg is mintamutatást vártak el a helybéliek. Gondoljunk bele egy gyermek életében ez mekkora nyomást és megfelelési kényszert alakíthat ki. Űkunokáját Bardócz Orsolyát orvosnak szánták szülei, ő viszont a jogi iskolát választotta. Amelyet sosem fejezett be, hanem bábszínész kurzusra kezdett el járni. Orsolya megszerette volna őrizni hagyatékát és tovább szeretne volna örökíteni, a következő generációk számára. Ezért előadásokat kezdett el tartani Benedek Elek műveiből, amelyeket aztán különböző hangszerek segítségével elevenített meg. Műsorát mindig a helyszínen jelenlevő generációk életének számától teszi függővé. Minden erejével és tudásával azért dolgozik, hogy minél szélesebb kör megismerhesse Elek apó munkásságát. Időközben férje is csatlakozott felesége kezdeményezéséhez. Valamint fontosnak tartom megemlíteni, hogy az űkunoka könyvgyűjtő lett és manapság a könyvek száma meghaladja az emlékházban találhatóakat (Fehérváry-Ménes, 2023) <https://www.noklapja.hu/hetilap/2023/08/11/aki-mesel-bardocz-orsolya-benedek-elek-ukunokaja/>).

IV.3. Néhány mese

Benedek Elek életútja nemcsak írói munkásságában meghatározó, hanem gyűjtött meséinek tartalmi világának szempontjából is. Művei nemcsak szórakoztatják a közönséget, hanem gondolkodásra is ösztönöznek egyben. Mindegyik mű erkölcsi tanítást hordoz magában, emellett pedig gazdag szimbolikával és jelentéstartalommal rendelkezik. Nyelvezetét tekintve pedig igen gazdagnak mondható. Gyűjtött művei gazdagítják az olvasót, illetve a hallgatóság szókincsét a választékos megfogalmazással. Az író tudatosan gyűjtötte az elbeszéléseket és adta tovább az értéket a jövő generációjának. Az alábbi öt kiválasztott mese elemzésén keresztül azt vizsgálom, hogy milyen erkölcsi tanításokat, illetve tanulságokat hordoznak magukban a művek. Elemzésem során kitérek a történet tartalmára, a szereplőkre és a tulajdonságaikra, valamint a hordozott erkölcsi tanulásra. A választásom A farkas és a róka, Az aranytulipán, A csudakard, A szegény ember szőlője, illetve A kék liliom történetére esett. A mesék a mesebazis.com és a nepmese.hu oldalakon lelhetőek fel.

Elsőként A farkas és a róka meséjét fogom ismertetni. A történet műfaját tekintve a népmese kategóriába tartozik. Témáját tekintve arról szól, hogy ravaszsággal az erőn felül lehet kerekedni. Kettő főszereplővel találkozhatunk, róluk szól a mese. Egy kapzsi farkasról és egy ravasz rókáról. A farkas felsőbbrendűnek érzi magát társánál, akivel komaságban állnak és e mellett nagyon jó barátok is. A róka a történet alatt folyamatosan meg szeretne szabadulni a farkastól, így különböző cselekedeteket folytat. Az egyik ilyen, amikor elhiteti az ordással, hogy sok halat lehet fogni a tavon a léken keresztül, csupán annyi a teendője, hogy a farkát lógassa be. A farkas nem elégszik meg pár darab hallal, ő minél többet szeretne. Így a végére oda fagy, a faluból érkező asszonyok pedig megverik. Nagy nehézségek árán sikerül csak megmenekülnie. A mű végén a rókának sikerül megszabadulnia a komájától. A mese tanulsága nem más, mint az, hogy a gyengébb, de ravaszabb képes felülmúlni az erősebben. Az elbeszélés értéket közvetít. Nemcsak a tanulságával, hanem a nyelvi értékeivel is egyaránt. A műben választékosan fogalmazott az író és tartalmaz olyan szavakat is, amelyeket ma már nem használunk, így kevésbé ismertek a gyermekek előtt. Szókincsét tekintve gazdagnak mondható. A jellemábrázolást nézve a szereplőket könnyen meg tudjuk egymástól különböztetni. A mű elején feltárul a hallgatóság előtt a jó és a rossz ellentétpárosa, akik barátságban élnek egymással. Viszont ez a barátság a kihasználásra épül. A mű segít a pedagógusoknak az érzelmi nevelésben. Egy olvasás óra keretein belül játékosan feldolgozható, illetve a tanulók megtudják osztani saját tapasztalataikat is.

Etika órán is jól használható, hiszen olyan emberi értékeket közvetít és olyan cselekményt hordoz, amelyet élete során nagyon sokan átélnek. Fontosnak tartom a tanulók figyelmét felhívni, hogy az életük során nem egészségesek az ilyen emberi kapcsolatok és joguk van a választáshoz, és amennyiben hasonló bánásmóddal találkoznak, védjék meg magukat szóban és ne engedjék bántani magukat. A műhöz visszatérve szeretném megnevezni, hogy a szálak éles váltással váltakoznak így egyáltalán nem unalmas, vontatott meséről van szó.

Második meseként Az aranytulipán című alkotást elemeztem. A mese bekerült a 100 Benedek Elek- mese című könyvbe. Az aranytulipán alkotás eredetileg népmese, viszont a gyűjtő saját formájára átdolgozta, ezért inkább a műmese kategóriába helyezhető el. A mű egy királyfiról szól, aki elindul szerencsét próbálni. Háromszor el kell bújni a királylány elől, és amennyiben sikerül neki, a végén elveheti feleségül. Útja során többször is olyan szituációkat sodor elé az élet, ahol a segítségére van valakinek szüksége. Először egy ökörnyomba ragadt hal, majd egy fára szorult fekete holló végül pedig egy idős ember, aki inni szeretne a forrás friss vizéből, de nem tud lehajolni. A királyfi önzetlenül segít a bajba jutottakon és megoldja a problémájukat. Cserébe ajándékot kap. A haltól pikkelyt, a madártól tollat, az embertől hajszálat. A próbatételek mindegyikénél felhasznált egy – egy segítséget. Az utolsó kihívásnál az idős ember segít neki, aranytulipánná változtatja és kalapjára tűzi. A királylány megvenné a virágot, viszont a tulajdonosa nem adja el neki semmi pénzért sem. A keresésre szánt idő lassan letelik, a fiú visszaváltozik és feleségül veszi a lányt, akivel leéli az egész hátralévő életét. A mesének az a tanulsága, hogy segítsünk a bajba keveredetteken, hiszen nem tudhatjuk, hogy nekünk mikor lesz szükségünk segítségre. A mű az önzetlenséget, mint erényt közvetíti. Fontosnak tartom, hogy a gyermekeknek megtanítsuk, hogy nem az érdekeket kell nézni és nincs is annál szebb, mint amikor tiszta szívünkből cselekszünk és nem várunk el érte semmit. A mű bővelkedik mesei elemekkel. Már a kezdése is a megszokott, hol volttal indít. A 3, mint varázs szám is felbukkan, hiszen ennyi próbatételen kell megfelelni. A mesében találkozhatunk olyan, ma már kevésbé használt szavakkal, mint a mendégélne, pipadohány vagy a búbánat.

Következőnek A csudakard című alkotására esett a választásom. A csuda kard című mű is a népmese műfajába tartozik. A történet egy kisfiúról szól, aki kardtartóval az oldalán látta meg a napvilágot. A tartóhoz kard is tartozott, amely a kertben növekedett. A gyermeknek volt egy álma, amit semmi pénzért nem osztott volna meg mással. Így viszont bajba sodorta saját magát. Elkerült otthonról, mégpedig a burkus király vitte magával. Álmát azonban vele sem osztotta meg. A fiú életének ekkor majdnem vége szakadt.

Végül a magyar király mentette meg az akasztástól és vitte el magával. Ő sem járt több sikerrel elődjénél, ugyanis a titok nem tárult fel előtte sem. Ennek az lett a következménye, hogy fogságba zárták. A királyleánynak nagyon tetszett a fiú, de hiába kérlelte, vele sem volt hajlandó megosztani a hírt. Végül befalazták az ifjút és csak a királyleányának köszönhetően maradt életben, aki cselhez folyamodva tudta táplálni. Mindeközben a szultán megparancsolta a magyarok királyának, hogy küldje el hozzá gyermekét. Amennyiben nemet mond, úgy megtámadják őket. A fiú rávette a lányt, hogy másnap mondja el szülőjének, hogy ő él, mert ezt látta éjjel álmában, és ő majd megküzd az egész oszmán sereggel. Csoda kardjának köszönhetően így is történt. A történet végén, a fiú lett a magyarok következő királya. Ekkor elmondta, hogy ez volt az ő álma még évekkel ezelőtt, amelyet akkora titokban megtartott saját részére. A történetben találkozhatunk olyan kifejezésekkel, amelyeket manapság már nem igen használunk. Ilyen a pitymallat, elnászpángolta, gúnya, cirókálták- móríkálták, parolázás és a megríkat szavak. Az elbeszélés történelmi utalások is hordoz, mint például a királyok és a török császár személye. A műben láthatjuk, hogy az emberi kíváncsiság mire nem képes. A fiú titokként tekintett az álmára és ezáltal nem szeretne volna elmondani. Édesanyja megverte, a burkus király majdnem felakasztatta, a magyar király pedig rabként fogságba tartotta, majd a végén be is falaztatta. Mindenki arra az információra volt kíváncsi, amelyet nem kaphatott meg, legyen is szó bármiről. Bármivel és bármennyire is igyekeztek. A burkus király még lányait is felhasználta a siker eléréséhez. Láthatjuk, hogy milyen indulatokat váltott ki az emberekből a fiú, amikor nem kapták meg azt, amit szerettek volna. Ennek ellenére ő kitartott és nem engedett a nyomásnak. A történet tanulsága nem más, minthogy mindenkinek lehetnek titkai, amelyet nem köteles elárulni másoknak, amennyiben azt a döntést hozza, hogy megtartaná magának. Úgy gondolom, hogy etika órán nagyon jól feldolgozható, hiszen így a tanulók megtapasztalják, hogy ebben az esetben hogyan kell cselekedniük. Hiszen, ha nem szeretnének valamit megosztani, mert az az ő titkuk, akkor tudják megvédeni magukkal az erőszakkal szemben is, és ne érezzék e miatt büntudatot. Valamint azt a készséget is el tudják sajátítani, hogy tiszteletben kell tartaniuk társaik határait és nem szabad erőszakoskodniuk. Hiszen ellenkező esetben nekik sem esne jól.

Negyedik műnek A szegény ember szőlője című mesét választottam. A mű egy szegény emberről és három fiáról szól. A családnak egyetlen egy szőlő volt az összes vagyona. Egyik nap a legidősebb fiú vállalta a gyümölcs körüli munkát. Arra ugrált egy béka, aki enni kért tőle, de nem kapott. Ezt követő éjjelen a szőlőt valami megtámadta és megette.

Következő nap a középső fiú ment ki dolgozni. Tőle is kért élelmet a hulló, de nem járt sikerrel, sőt még fizikailag is bántalmazták. Éjjel szintén támadás érte a szőlőt. Édesapjuk elzavarta őket. Nem maradt más, mint a legkisebb fiú. Így ő ment ki dolgozni. Tőle is kért a béka kenyeret és ezúttal kapott is. Viszonzásul ő is kapott valamit. Nem más volt az ajándéka, mint három különböző vessző, amivel parancsolni tud a lovaknak, akik az előző napokban a szőlőt rongálták. A fiú sikerrel is járt. Nemsokára rá a király három próbatételt hirdetett lánya kezének elnyeréséért. Az első feladathoz egy magas fenyőszál tetejéről kellett arany rozmaringot levenni. Másodszor egy még nagyobb fenyőszálról aranyalmát kellett levenni. Utoljára pedig egy még nagyobb fenyőszálon logó aranykendőt kellett megszerezni. A három ló segítségével a legkisebb szegény fiúnak mindegyik próbát sikerült teljesítenie. Otthon nem szólt róla, azt mondta, különböző helyekről, például a kapuról látta az eseményt. Testvérei rombolásba kezdtek, hogy öccsük ne lásson jobban, mint ők. Végül a király kérte a szerencsés lovat. A többedig hívásra megérkezett a legény, aki feleségül vehette a királykisasszonyt. A mese tanulsága, hogy segítsünk társainkon és amennyiben jót adunk jót is várhatunk vissza. Fontosnak tartom, hogy a tanulóknak megtanítsuk azt is, hogy nem azért cselekszünk valakivel jót, hogy kapjunk is vissza valamit, hanem emberi jószágunknál fogva segítsünk, ha tehetjük.

Ötödik és egyben utolsó meseként A kék liliom művet választottam. A mű középpontjában egy asszony tizenkettedik leánya áll. Testvéreinek mindnek volt már udvarlója csak neki sem. Elkeseredésében kijelentette, hogy még magához az ördöghöz is feleségül menne. Kérése teljesült és a patás el is jegyezte. A lány próbált menekülni a frigy elől, ám a családját emiatt a lépése miatt tragédiák sorozata érte. Egymás utáni napokon hunytak el a szerettei. Még végül öccsével ketten nem maradtak. Egy idős hölgy segített rajtuk. A leány ugyanis másnap meghalt, sírját azonban kérésére kevés földdel borították be. Sírján pedig egy gyönyörű kék színű liliom nőtt, amelyet egy arra járó királyfi leszakított és elvitt haza. Szemét le sem tudta róla venni, annyira csodálatos volt. Egy idő után már vacsorázni is elfelejtett. Az étel viszont eltűnt. Szolgálója feladata volt kideríteni, hogy mi is történik éjszakánként. A mű végén fény derül az igazságra, hogy a liliom változik mindig vissza leánnyá. A királyfi elvette a lányt feleségül. Esküvőjük előtt az öreg néni segítségét kérte a leány, mert félt az ördögtől és a haragjától. Az idős hölgy tanácsának köszönhetően, távol maradt a nem kívánatos személy a boldog naptól és nem rondított bele. A történet több mesei elemmel is büszkélkedik. Az elbeszélés mesei kezdettel kezdődik és azzal is zárul le. Tipikus mesebeli szereplőkkel is találkozhatunk a királyfi és az ördög személyében. Utóbbi, mint oly sok műben, itt is patásként jelenítik meg.

Mesebeli cselekménynek is a tanúi lehetünk, amikor is a lányból virág lesz, majd ismét visszaváltozik emberré. A történet azt a tanulságot hordozza magában, hogy ne mondjunk elhamarkodottan ki semmit, még a legnagyobb kétségbeesésünkkel sem, mert nagyon könnyen megvalósulhat. A műben találkozhatunk olyan kifejezésekkel, amelyek ma már kevésbé divatosak. Ilyen a *förgeteg*, *elmátkásodik* és a *fertályóra* kifejezés. A beszélt nyelvről országtól és kultúrától eltérően elmondható, hogy folyamatos változáson megy keresztül. Sokszor tapasztalhatjuk azt a jelenséget, amikor eldugottabb kisebb falvakban élő emberek másként mondanak ki szavakat, mint a nagyobb városokban lakók. Előfordulhat családon belül is, amikor a nagyszülők az unokák számára már-már ismeretlenül hangzó kifejezéseket használnak. Illetve vannak olyan kifejezések, amelyek teljesen eltűntek a mai köznyelvből. Fontos, hogy a régi szavainkat megőrizzük a következő generációk számára. Mindegyik szó egy korszakot tükröz, tehát a nyelvi örökségünk szerves része. A régi szavak nagyon sokszor gazdagabb jelentéssel bírnak, mint a ma használt rokonai. Sokszor pontosabban képesek a gondolatok kifejezésére és megértetésére. A régi szavak megőrzésével a nyelvi identitást erősítjük. A múlt szavait a mai generáció új módon tudja beépíteni a mindennapi társalgásába. Így egyfajta nyelvi kreativitás valósul meg. Valamint bővítik a szókincset is.

A következő fejezetben a kérdőív elemzését és az eredményét fogom bemutatni. A kutatást online végeztem.

5. Kérdőív elemzése

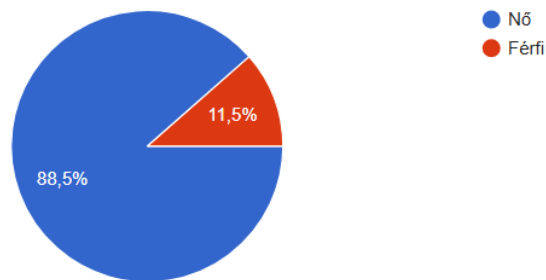
Az első kérdés a kitöltő nemére vonatkozott. 77 hölgy és 10 úrra oszlik a nemek aránya. Valamint volt 1 fő, aki tartózkodott a válaszadás alól. A kitöltésből szemmel láthatóan kitűnik, hogy a női nem jóval nagyobb arányban képviselte magát. Valamint az a tényező is megmutatkozik, hogy a pályán több a nő, mint a férfi, ami az alsó tagozatra még hatványozottabban igaz.

1. Ábra: A kitöltő neme

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

1. Az Ön neme

87 válasz

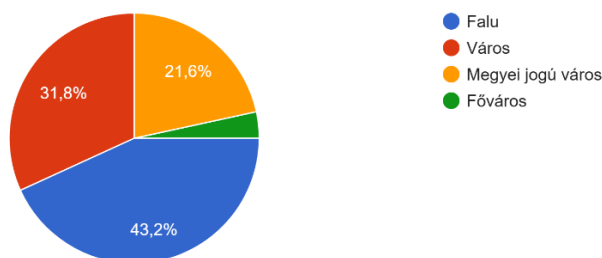
A második kérdés a kitöltő lakóhelyére vonatkozott, amelyet mindenki meg is adott. Négy opció közül lehetett választani. Az opciók között a falu, város, megyei jogú város és a főváros szerepelt. 38 személy, tehát 43,2 százalék faluban tartózkodik életvitelszerűen. 28 személy, vagyis 31,8 százalék városban, 19 fő 21,6 százalék pedig megyei jogú városban él. 3,4 százalék tehát összesen 3 fő lakik a fővárosban. Ebből a diagrammból arra a következtetésre jutottam, hogy a faluban élő pedagógusok nagyobb számban kitöltötték, mint a más nagyobb településen lakók.

2. Ábra: A kitöltő lakóhelye

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

2. Az Ön lakóhelye

88 válasz

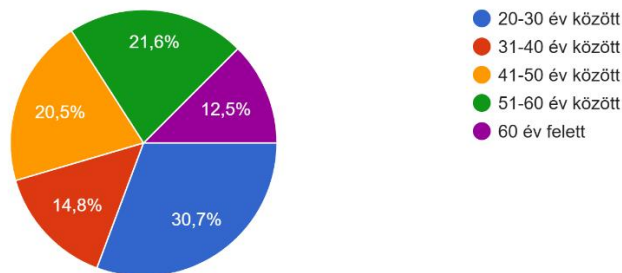
A harmadik kérdés a kitöltő életkorára vonatkozott. 5 intervallum közül lehetett választani. 20-30 év között, 31-40 év között, 41-50 év között, 51-60 év között és a 60 év feletti korcsoport volt választható. Itt megállapítható a kitöltők életkor szerinti aránya, amelyet az alábbi diagramm mutat. A 20-30 év közöttiek 27-en töltötték ki így 30,7 százalék lett az eredménye. A 31-40 év közötti korosztályból 13 kitöltő 14,8 százalék tisztelt meg a válaszával.

A 41-50 év közötti opcióra 18 kitöltés érkezett 20,5 százalékkal. Eggyel több, vagyis 19 fő jelölte az 51-60 év közötti lehetőséget 21,6 százalékkal. Illetve 12,5 százalék, tehát 11 fő kitöltés érkezett a 60 év feletti korosztálytól.

3. Ábra: A kitöltő életkora

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

3. Az Ön életkora
88 válasz

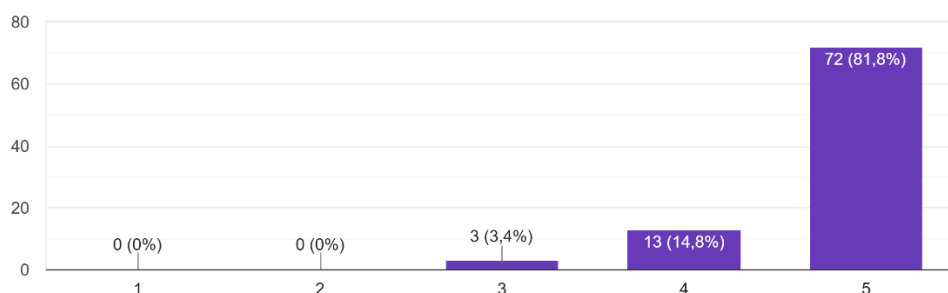
A negyedik kérdésben arról érdeklődtem, hogy mit gondol a kitöltő Benedek Elek meséinek hasznosságáról a nevelési-oktatási folyamatban, mint pedagógus. Egy 5 fokú skálán lehetett jelölni, amely a kevésbé hasznostól a nagyon hasznosig terjedt. Az első és a második opcióra 0 kitöltés érkezett. 3,4 százalék, vagyis 3 jelölés érkezett, a harmadik opcióra. 14,8 százalék, vagyis 13 kitöltő a negyedik fokozatot jelölte meg. Az ötödik fokozatra, vagyis a nagyon hasznos lehetőségre 81,8 százalék, tehát 72 válasz érkezett.

4. Ábra: Benedek Elek meséinek hasznossága a nevelési-oktatási folyamatban

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

4. Mit gondol Benedek Elek meséinek hasznosságáról a nevelési-oktatási folyamatban mint pedagógus

88 válasz

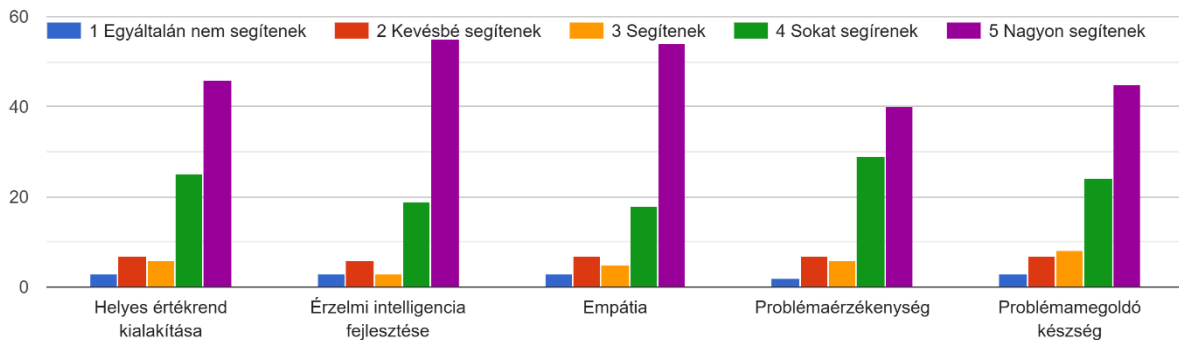

Az ötödik kérdés arra irányult, hogy az erkölcsi nevelés mely területein és milyen mértékben segítenek a mesék a kitöltő szerint. 5 erkölcsi értéket soroltam fel, a helyes értékrend kialakítása, érzelmi intelligencia fejlesztése, empátia, problémaérzékenység és a problémamegoldó készség volt. 5 fokozatú skálán lehetett jelölni. A rendszer színeket társított a válaszlehetőségek mellé. A kék, vagyis az egyes skála arra irányult, ha egyáltalán nem segítenek. Kettes számot kapott a kevésbé segítenek, amely a piros színt kapta. A hármas számhoz a segítenek lehetőség tartozott, amelyhez a citromsárga szín társult. A négyes szám a sokat segítenek, amely a zöld színhez párosult. Az ötös fokozat pedig a nagyon segítenek opció, amelyet a lila színezés jelölt. Az első a helyes értékrend kialakítása volt. 3 fő szerint egyáltalán nem segítenek. 7 fő szerint kevésbé segítenek. 6 fő választotta a segítenek lehetőséget. Valamint 25 kitöltés érkezett a sokat segítenek lehetőségre, 46 válasz a nagyon segítenek-re. A második az érzelmi intelligencia fejlesztése volt. 3 az egyáltalán nem, 6 a kevésbé segítenek, 3 a segítenek, 19 a sokat segítenek és 54 kitöltés érkezett a nagyon segítenek lehetőségre. A harmadik opcióban az empátia szerepelt. 3 az egyáltalán nem segítenek, 7 a kevésbé segítenek, 5 a segítenek, 18 a sokat segítenek, 54 fő kitöltés pedig a nagyon segítenek lehetőségre érkezett. A negyedik kérdés a problémaérzékenységre irányult. 2 az egyáltalán nem segítenek, 7 a kevésbé segítenek, 6 a segítenek, 29 a sokat segítenek és 40 fő választotta a nagyon segítenek válasz lehetőséget. Az ötödik a problémamegoldó készségre irányult. 3 az egyáltalán nem, 7 a kevésbé segítenek, 8 a segítenek, 24 a sokat segítenek és 45 kitöltés érkezett a nagyon segítenek lehetőségre. A mesék az erkölcs különböző területein nagyon segítenek a válaszadók szerint. Hiszen, ha vetünk egy pillantást a diagrammra, akkor láthatjuk, hogy a lila jelölés mindenhol kimagaslóan szerepel.

5. Ábra: Segítség az erkölcsi területen

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

5. Az erkölcsi nevelés mely területein és milyen mértékben segítenek a mesék az Ön véleménye szerint?

A hatodik kérdés arra irányult, hogy a kitöltő munkája során, hogyan illeszti be Benedek Elek műveit. 4 válaszadási opció volt, illetve egy ötödik az egyéb. Itt a válaszadónak lehetősége volt, kifejtene a véleményét, amennyiben az első négy lehetőség közül egyikkel sem ért egyet és mást gondol. Az első alternatíva szerint heti rendszerességgel használom a magyar órákon. A kitöltők 10,3 százaléka, vagyis 9 fő jelölte be. A második opció az etika órákon szoktam őket használni. Erre 8 százalék, vagyis 7 kitöltés érkezett. A harmadik potenciál az alkalmanként egy-egy olvasmányát használom tematikusan, amelyre 69 százalék, vagyis 60 szavazat érkezett. A kitöltések során erre a válaszadási lehetőségre érkezett a legtöbb kitöltés. Negyedik opció a nem használom modult adtam meg, amelyre összesen 4,6 százalék 4 kitöltés érkezett. Az egyéb opcióra érkezett válaszokat szeretném megosztani. A válaszok a következők voltak. Ebéd utáni pihenő és heti értékelés ad rá módot. Napköziben olvasom a gyerekeknek. Igazgatóhelyettes vagyok, nagyon kevés óraszámban. De ha lehetőségem van, mindig beviszem a meséket. Középiskolában tanítok. Sajnos nem tanítok magyart, de szívesen hozom fel példaként a gyerekeknek. Nem használom, mert nem tanítok magyart. Annak idején sokat olvastuk órákon, napköziben. A diagrammból kiolvasható, hogy a legtöbb kitöltés szerint, a pedagógusok alkalmanként, tematikusan használnak fel egy-egy olvasmányt Benedek Elek művei közül.

6. Ábra: Benedek Elek művei az iskolai mindennapokban

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

6. Hogyan illeszti be munkája során Benedek Elek műveit?

87 válasz

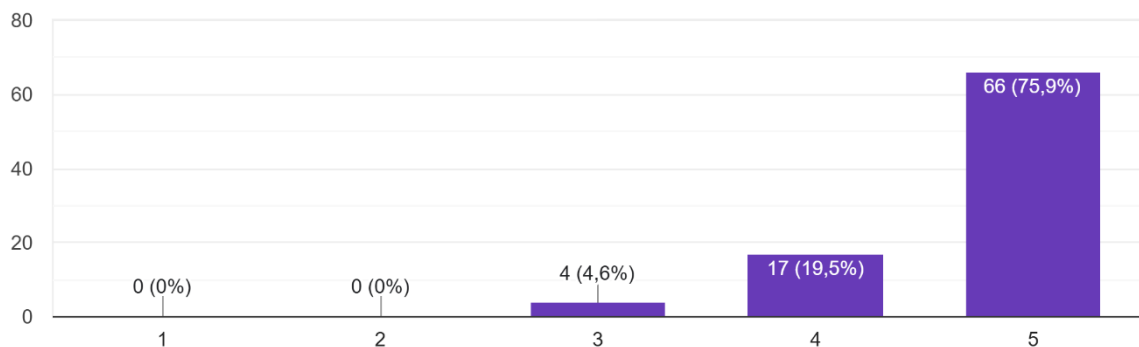
A hetedik kérdés arra irányult, hogy a kitöltő mennyire tartja fontosnak Benedek Elek meséi megőrzését és továbbadását? 5 fokozatú skálán tudta a válaszadó bejelölni a szerinte legrelevánsabbat. Az egyes a nem tartom fontosnak, az ötös pedig a nagyon fontosnak tartom lehetősége. Az első kettő opcióra 0 kitöltés érkezett. A harmadik lehetőségre 4,6 százalék, vagyis 4 kitöltés érkezett. A negyedik válaszadásban 19,5 százalék, vagyis 17 fő kitöltés érkezett. Az ötödik lehetőségre pedig 75,9 százalék, vagyis 66 jelölést kapott.

7. Ábra: Benedek Elek munkájának megőrzése és továbbadása

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

7. Mennyire tartja fontosnak Benedek Elek meséi megőrzését és továbbadását?

87 válasz

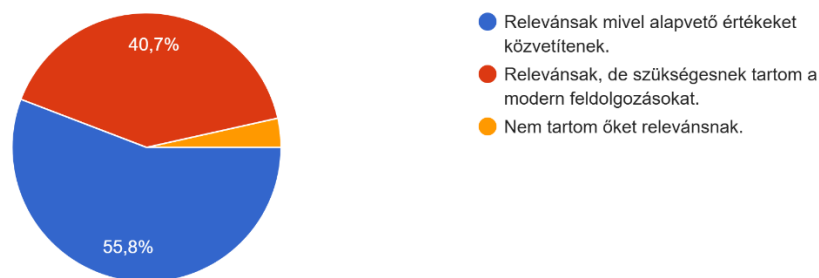
A nyolcadik kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltő mennyire tartja relevánsnak Benedek Elek műveit a mai generációk számára. 86 válasz érkezett. 2 fő tartózkodott a válaszadástól. 3 választási lehetőség volt. Az első a relevánsak mivel alapvető értékeket közvetítenek. A második a relevánsak, de szükségesnek tartom a modern feldolgozásokat. A harmadik pedig a nem tartom őket relevánsnak. A válaszok az első kettő opció között oszlottak el nagy számban. A harmadik lehetőséget a válaszadók 3,5 százalékja jelölte, tehát 3 fő. 55,8 százalék 48 kitöltést kapott a relevánsok, mivel alapvető értékeket közvetítenek. Illetve 40,7 százalék 35 kitöltés érkezett a relevánsak, de szükségesnek tartom a modern feldolgozásokat.

8. Ábra: Benedek Elek műveinek relevanciája a mai generációk számára

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

8. Ön szerint mennyire relevánsak Benedek Elek művei a mai generáció számára?

86 válasz

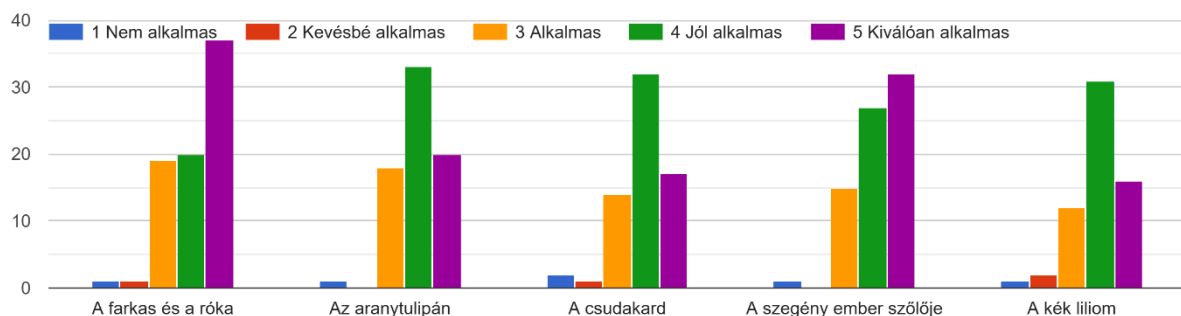
Szakedolgozatomban 5 különböző témájú mesét választottam és elemeztem ki. A kilencedik kérdés ehhez kapcsolódott. A kitöltőtől azt kérdeztem, hogy mennyire tartja alkalmasnak az alábbi meséket arra, hogy pedagógiai célokat szolgáljanak. A skála itt is 5 fokú volt. A kitöltőket megkértem, hogy csak ott adjanak választ, ahol ismerik a mese tartalmát. Itt is színeket társított a rendszer a számokhoz. Első a nem alkalmas, amely kék színt kapta. Második a kevésbé alkalmas. Harmadik az alkalmas, citromsárga színt viseli. Negyedik a jól alkalmas, amelyhez a zöld szín társult. Ötödik pedig lila szín, ami nem más, mint a kiválóan alkalmas. Az első mese A farkas és a róka volt. 1 fő választotta a nem alkalmas opciót. Szintén egy fő a kevésbé alkalmasat. 19 személy szerint alkalmas. 20 válasz érkezett a jól alkalmasra és 30 fő a kiválóan alkalmasra. Második mese Az aranytulipán volt. 1 fő szerint nem alkalmas. A kevésbé alkalmasra nem érkezett jelölés. 18 fő szerint alkalmas. 33 válasz érkezett a jól alkalmasra és további 20 a kiválóan alkalmasra. Harmadik mese A csudakard volt. 2 fő szerint nem alkalmas.

1 válasz érkezett a kevésbé alkalmasra. 14 az alkalmasra, 32 a jól alkalmasra és 17 a kiválóan alkalmasra. A negyedik mese A szegény ember szőlője volt. 1 válasz érkezett a nem alkalmasra és 0 a kevésbé alkalmasra. 15 fő szerint alkalmas, 27 szerint jól alkalmas és 32 fő szerint kiválóan alkalmas. Ötödik meseként A kék liliom történetét választottam. 1 fő szerint nem alkalmas, 2 fő szerint pedig kevésbé alkalmas. 12 válasz érkezett az alkalmas, 31 a jól alkalmas és 16 a kiválóan alkalmas opcióra. A diagrammot megtekintve láthatjuk, hogy A farkas és a róka mesénél a kiválóan alkalmas minősítés jelző érkezett be legtöbbször, ahogyan a negyedik A szegény ember szőlőjénél is. A másodiknál vagyis Az aranytulipán mesénél már a jól alkalmas vette át az irányítást, ahogy A csudakardnál, illetve A kék liliomnál is.

9. Ábra: Benedek Elek meséinek alkalmassága pedagógiai célok elérésében

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

9. Mennyire tartja alkalmasnak az alábbi meséket arra, hogy pedagógiai célokat szolgáljanak? Azokat jelölje kérem, amelyeket ismer.

A 10-es kérdés a meseolvasás népszerűsítésére alkalmazott módszerre irányult. 3 lehetőséget adtam meg. Illetve volt egy egyéb opció, ahol a kitöltőnek lehetősége nyílt megosztani a saját véleményét. Az első lehetőség a napi szintű felolvasás volt. Második az interaktív feldolgozás pl: csoportmunkában. A harmadik pedig a digitális feldolgozás használatát pl: a mesefilm nézés. Az első alternatívára érkezett a legtöbb válasz 33 fő személyében így 38,4 százalékban első helyre került. A második potenciált 28 fő választotta 32,6 százalékkal. A harmadik lehetőséget pedig 24,4 százalék, vagyis 21 fő jelölte. Az egyéb válaszokat szeretném ismertetni. Közös olvasás. Mind a három ugyanolyan fontos. Mesétől függ. Olvasok, de nem mindennap és mesefilmet is nézünk alkalmanként.

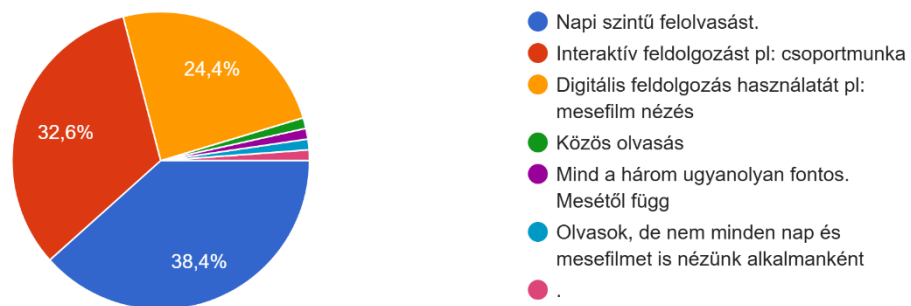
86 fő válaszolt, 1 fő tartózkodott, illetve 1 fő kihúzással jelölte az egyéb kategóriát. A diagrammot megtekintve láthatjuk, hogy nem nagy kontraszt van a 3 megadott válaszlehetőség között.

10. Ábra: Meseolvasás népszerűsítésére alkalmazott módszerek

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

10. Milyen módszert alkalmaz a meseolvasás népszerűsítésére?

86 válasz

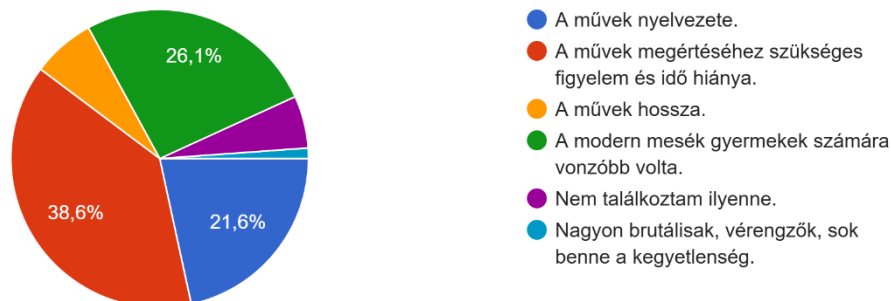
A 11-es kérdés arra irányult, hogy milyen kihívások nehezítik Benedek Elek meséinek alkalmazását a munka során. 5 választási opciót adtam meg, illetve ennél a kérdésnél is megtalálható volt az egyéb kategória. Az első lehetőség a művek nyelvezete. Második alternatíva a művek megértéséhez szükséges figyelem és idő hiánya. Harmadik a művek hossza. Negyedik a modern mesék gyermekek számára vonzóbb volta. Az ötödik pedig a nem találok ilyennel. 88 válasz érkezett. 21,6 százalék, vagyis 19 fő a művek nyelvezetre érkezett. A második alternatívára jött a legtöbb kitöltés 38,6 százalékkal, amely 34 személyt jelent. A harmadikra 6,8 százalék tehát 6 választ tesz ki. A negyedikre 26,1 százalék 23 fő, az ötödikre pedig 5,7 százalék 5 kitöltés történt. Az egyébre egy választ kapott. Azt írta az illető, hogy nagyon brutálisak, vérengzők, sok benne a kegyetlenség.

11. Ábra: Benedek Elek műveinek alkalmazásának a nehézségei

(Forrás: Kérdőív űrlap elemzése alapján)

11. Véleménye szerint, milyen kihívások nehezíthetik Benedek Elek meséinek alkalmazását a pedagógiai munkában?

88 válasz

Pár mondatban szeretnék a kérdőívemre reflektálni. Szakdolgozatomban kérdőíves kutatást végeztem a pedagógusok körében arról, hogy mennyire ismerik és alkalmazzák Benedek Elek műveit a tanórák folyamán. Kérdőívem Benedek Elek élete és munkássága címet viseli. 11 kérdésből állt és összesen 88 fő kitöltés érkezett. A női kitöltők száma jóval magasabb volt, mint a férfiaké. Valamint a falun élő válaszadók voltak többségben. Kitűnik, hogy a válaszadók többsége alkalmazza Benedek Elek meséit, munkássága során. Elmondható, hogy a válaszadók 81,8 százaléka hasznosnak tartja az író meséit a nevelési-oktatási folyamatban. Ugyanakkor kijelenthető, hogy az erkölcsi nevelés területén is jeleskedik, valamint a kérdőíves kutatásomból az is megállapítható, hogy a pedagógusok használják a meséket ehhez a témakörhöz. A kutatás alapján az is kijelenthető, hogy az esetek döntő többségében, vagyis 69 százalékban tematikusan, tehát alkalmanként egy-egy Benedek Elek művet dolgoznak fel a tanórákon. 75,9 százalék nagyon fontosnak tartja az író meséinek megőrzését és továbbadását. Kijelenthető, hogy a mai generáció számára 55,8 százalék relevánsnak tartja az elbeszéléseit, mivel alapvető értékeket közvetítenek. Viszont a kitöltők 40,7 százaléka szintén relevánsnak tartja, de szükségesnek érzi a modern feldolgozásokat is. A 10-es kérdés válaszai között nincs nagy eltérés, hiszen a válaszadók 38,4 százaléka napi szinten felolvassa a tanulóknak, 32,6 százalék használ interaktív feldolgozást, illetve 24,4 százalék digitális feldolgozást alkalmaz, ilyen például a mesefilm nézés. Előfordulhat, hogy egy pedagógus több módszert is alkalmaz a lehetőségek közül. Kihívások terén a legnagyobb problémát a művek megértéséhez szükséges figyelem és időhiány okozza.

V. Összegzés

Pár gondolattal szeretném lezárni a munkámat. Visszatekintve a bevezetésre, azt írtam, hogy kutatásom során annak a kérdésnek is utána járok, hogy miért tartjuk Benedek Eleket a legnagyobb meseírónak? Élete munkásságát kielemezve elmondható, hogy nagy utat járt be. Egy nagyon jó barátról, férjről és édesapáról van szó, aki az egész életét annak szentelte, hogy megtartsa a régmúlt hagyatékát és majdan a következő generációkhoz is eljusson, ezzel tartva életben azt. Továbbá rengeteg mesét köszönhetünk neki. Valamint a személyében egy olyan ember képe köszön vissza, aki nem tesz különbséget a határ egyik oldalán és a másik oldalán élők között. Az ő szemében ugyanannyira fontos mindenki. Élete során az oktatás jobbá tételéért is nagyon sokat dolgozott. Hipotézisként azt állítom, hogy a pedagógusok között az író a legismertebb. A kérdőíves kutatásom eredményén látszik, hogy a ma pályán lévő pedagógusok használják meséit, ezzel is megőrizve emlékét. Továbbá tovább örökítik a következő generációk számára. A mese fontossága sajnos a mostani 21. században elvesző félben van. Nagyon sokszor találkozhatunk azzal a ténnyel, hogy kisgyermekkorban a szülők nem olvasnak mesét gyermeküknek, illetve a felnőttek nem vesznek könyvet a kezükbe. Nagyon sokszor a gyermekek a különböző elektronikai készülékeken nőnek fel, de könyvet lapozni sajnos nem tudnak. Előfordul, hogy időhiányra hivatkozva nem építik be a szülők a mese olvasását a hétköznapi életükbe. Ezzel sajnos saját gyermeküktől veszik el az elbeszélések gazdag világát, valamint kizárják a fantázia birodalmából őket. Fontosnak tartom az olvasás népszerűsítését, hiszen nagyon sok képességet fejleszt és jobbá teszi a mindennapokat. Benedek Elek művei, meséi a gyermekekhez szólnak. Tanulságosak és tanító jellegűek, ezáltal alkalmasak erkölcsi nevelésre. Sajnos ezen a téren is nagyon sokszor találkozhatunk hiányosságokkal, amikor a gyermekek megérkeznek az első osztályba. A mesék a hétköznapi életben is és a tanulásban is hasznosak lehetnek példaértékük végett. Szemléltetésre is alkalmazhatóak. Különböző élethelyzeteket jelenít meg, amelyekkel a tanulók is találkoztak már legalább életükben egyszer. Vagy előfordulhat, hogy pont abban a szituációban vannak. A mese segít az átlendítésen, valamint a megoldás megtalálásában, ezáltal a probléma lezárásában. A gyerekeket a meséken keresztül nagyon jól lehet tanítani, mivel felkelti az érdeklődésüket, ezáltal figyelnek a cselekményre és kitudják szűrni a helyes cselekedeteket. Továbbá kialakul bennük egy kép a helyes, valamint a helytelen viselkedési normáról. A mesékben láthatjuk, hogy a jó mindig megkapja a kiérdemelt jutalmat, a rossz pedig a büntetését.

Ezért is tartom fontosnak, hogy az oktatási intézményekben a meseolvasásra sor kerüljön, átbeszéljék azokat, valamint megelevenítsék, akár tematikus nap vagy hét keretén belül. Munkám során szeretném majd napi szinten alkalmazni a meséket, valamint Benedek Elek személyét megismertetni a tanulókkal. Hiszem, hogy a mesék feldolgozásában csak a pedagógusok fantáziája szab határt. Dolgozatom közben a tudásom nagyon sokat gyarapodott a témában, amelyet majd pályám során szeretnék tovább örökíteni. Hiszem, hogy a jövő generációinak a helyes értékrendje kialakításához nagyon sokat hozzá tudunk tenni. Valamint fontosnak tartom, hogy ne feledkezzünk el a múlttól, hanem adjuk tovább a meséket. Hiszen nem veszítettek aktualitásukból. Az, hogy a történetek, amelyeket nekünk is úgy meséltek el kiskorunkban, meddig maradnak meg a köztudatban, nagyon nagy mértékben rajtunk múlik. Ameddig meséljük Benedek Elek meséit, addig életben tartjuk az író reánk hagyott örökségét.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném kifejezni őszinte köszönetemet konzulensemnek, Dr. Belovári Anita egyetemi adjunktusnak, aki szakmai támogatásával, tanácsaival és útmutatásával nagyban hozzájárult szakdolgozatom elkészítésében. Segítőkézsége, végtelen türelme és visszajelzései nélkül a munkám ilyen formában nem valósulhatott volna meg. Továbbá szeretnék köszönetet mondani, annak a 88 fő pedagógusnak, akik nem sajnálták az idejüket és kitöltötték a kérdőívemet. Reménykedem benne, hogy a jövőben lesz még lehetőségem a tanárnővel közösen dolgozni, egy következő szakdolgozaton.

Irodalomjegyzék

1. Bardócz Orsolya (2013): A kisbaconi Benedek Elek Emlékház története Elérhetőség: <https://olvasas.opkm.hu/Plugins/KonyvEsNeveles/index.php?view=articlePrint&id=1371> (2025. 10.07.)
2. Bárdos József (2009): Benedek Elek, a zseniális átdolgozó Elérhetőség: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/benedek-elek-a-zsenialis-atdolgozo> (2025.10.04.)
3. Born, Ann (é.n.): Hans Christian Andersen: An infectious genius Elérhetőség: <https://museumodense.dk/udgivelser/hans-christian-andersen-an-infectious-genius/#> (2025. 10.07.)

4. Bruno Bettelheim (2018): A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek Budapest: Corvina
5. Bumberák Maja (2023): Hagyomány és modernitás Elérhetőség: <https://www.meseszo.hu/cikkek/hagyom%C3%A1ny-%C3%A9s-modernit%C3%A1s> (2025.08.14.)
6. Byaruhanga, Andrea (2024): 6 German fairy tales: famous classics and local favorites Elérhetőség: <https://www.lingoda.com/blog/en/german-fairy-tales/> (2025.07.15.)
7. Denecke, Ludwig (2025): The Göttingen years of the Brothers Grimm Elérhetőség: <https://www.britannica.com/biography/Brothers-Grimm/The-Gottingen-years> (2025.08.05.)
8. Fehérváry- Ménes Anna (2023): Aki mesél: Bardócz Orsolya, Benedek Elek ükunokája Elérhetőség: <https://www.noklapja.hu/hetilap/2023/08/11/aki-mesel-bardocz-orsolya-benedek-elek-ukunokaja/> (2025.10.07.)
9. Gáspár Kinga (é.n.): „A magyar népmesék egész társadalmunk tudatában élnek, ez Európában egyedülálló jelenség” – Voigt Vilmos mesekutatóval beszélgettünk Elérhetőség: <https://egy.hu/ertekteremtok/a-magyar-nepmesek-egesz-tarsadalmunk-tudataban-elnek-ez-europaban-egyedulallo-jelenseg-voigt-vilmos-mesekutatoval-beszeltunk-111784> (2025.08.15.)
10. Gasparicsné Kovács Erzsébet (2007): A mese szerepe az anyanyelvi nevelésben Elérhetőség: https://epa.oszk.hu/01200/01245/00035/gke_0703.html#:~:text=Elektronikus%20K%C3%B6nyv%20%C3%A9s%20Nevel%C3%A9s%20IX.%20%C3%A9vf.%2C%202007.%203.,A%20mese%20szerepe%20az%20anyanyelvi%20nevel%C3%A9sben%20-%20EPA (2025.09.08.)
11. Kádár Annamária (2013): Mesepszichológia Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban Budapest: Kulcslyuk
12. Nyitrai Ágnes: Mese és mesélés Iskolakultúra 26. évfolyam, 2016/4. szám DOI: 10.17543/ISKKULT.2016.4.75 Elérhetőség: https://epa.oszk.hu/00000/00011/00204/pdf/EPA00011_iskolakultura_2016_04_07.pdf (2025.09.10.)

13. Ortutay Gyula (1954): Illyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese Irodalomtörténet 42. évf. 3. sz. pp. 360-363
14. Raffai Judit (2023): A mesemondás fennmaradása – A népmese napja alkalmából
Elérhetőség: <https://mki.gov.hu/hu/hirek-hu/evfordulok-hu/a-mesemondas-fennmaradasa-a-nepmese-napja-alkalmabol> (2025.08.14.)
15. Sallai Éva (2015): A mese a nevelés táltosparipája Új köznevelés 31. évf. Különszám
Elérhetőség: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/a-mese-a-neveles-taltosparipaja> (2025.09. 11.)
16. Sándor Ildikó (2021): A mesemondás újjáéledő hagyománya Elérhetőség: <https://ujkor.hu/content/a-mesemondas-ujjaeledo-hagyomanya> (2025. 10.07.)
17. Serena, Katie (2019): Inside The Magical Mind Of Charles Perrault, The Father Of Fairytales Like Cinderella Elérhetőség: <https://allthatsinteresting.com/charles-perrault> (2025.09.18.)
18. Sz.n. (2019): Benedek Elek, akit Elek apónak becézünk. Elérhetőség: <https://cultura.hu/kultura/benedek-elek-160-eve-szuletett/> (2025.10.02.)
19. Sz. n. (2022): Illyés Gyula „bestseller” mesekönyve Elérhetőség: <https://moderniskola.hu/2022/11/illyes-gyula-bestseller-mesekonyve/> (2025.08.05.)
20. Sz. n. (2024a): A mese, mint a személyiség fejlesztésének az eszköze Elérhetőség: <https://nemzetitehetségprogram.hu/eredmenyunk/mese-mint-szemelyiseg-fejlesztésének-az-eszkoze> (2025.09.18.)
21. Sz.n. (2023): Kétszáz éves mesék Elérhetőség: <https://konyvkultura.kello.hu/konyves-kozelet/2023/09/Gaal> (2025. 10.07.)
22. Sz.n. (2024b): The Brothers Grimm: life, works, career and legacy Elérhetőség: <https://virtualworkersofamerica.com/the-brothers-grimm-life-works-career-and-legacy/> (2025.09.18.)
23. Sz.n. (é.n.)a: Aleksandr Afanasev - Russian historian and scholar Elérhetőség: <https://www.britannica.com/biography/Aleksandr-Nikolayevich-Afanasev> (2025.09.18.)

24. Sz.n. (é.n.)b: Alexander Afanasyev and his works Elérhetőség: <https://en.atomiyme.com/alexander-afanasyev-and-his-works/> (2025.09.18.)
25. Sz.n. (é.n.)d: HC Andersen: His Story Elérhetőség: <https://hca2005.dk/>
<https://www.dw.com/en/hans-christian-andersens-timeless-legacy/a-735011> (2025.08.07.)
26. Sz. n. (é.n.)e: A mese hatása a gyermekek fejlődésére és képzeletére Elérhetőség: <https://szinesbulvarlap.hu/a-mese-hatasa-a-gyermekek-fejlodesere-es-kepzeletere/>
(2025.10.02.)
27. Szombathelyiné Nyitrai Ágnes (2007): A népmese az általános iskolák alsó tagozatának tananyagában Elérhetőség: https://www.epa.oszk.hu/01200/01245/00034/sznya_0702.htm#:~:text=-%20Szombathelyin%C3%A9%20Nyitrai%20%C3%81gnes%3A%20A%20n%C3%A9pmese%20az%20%C3%A1ltal%C3%A1nos,t%C3%B6lt%2C%20t%C3%B6lthet%20be%20a%20mese%20az%20eredm%C3%A9nyes%20iskolakezd%C3%A9sben%3F (2025.10.02.)
28. Vadas Henrietta (2024): Benedek Elek ükunokája büszkén őrzi a családi hagyományokat, esküvője is népmesei volt Elérhetőség: <https://kepmas.hu/hu/benedek-elek-leszarmottai-biro-boroka-magyar-nepmesek-eskuvo-benedek-elek-emlekhaz> (2025.10.05.)
29. Varga Klára (2022): Katonamesélőkkel kezdődött a magyar népmese gyűjtés Elérhetőség: <https://www.magyarhirlap.hu/kultura/20220527-katonameselokkal-kezdodott-a-magyar-nepmese-gyujtes> (2025.10.02.)
30. Warner, Marina (2014): Where do Fairytales come from? Elérhetőség: <https://www.bbc.com/culture/article/20140930-where-do-fairy-tales-come-from> (2025.08.05.)
31. Wunsch, Silke (2025): Hans Christian Andersen's timeless legacy Elérhetőség: <https://museumodense.dk/artikler/hans-christian-andersen-an-infectious-genius/> (2025.08.05.)

Mellékletek

Kérdőív

Benedek Elek élete és munkássága

Tisztelt Kitöltő!

Radák Réka Mercédesz vagyok, a Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Campusának 4. évfolyamos, tanító szakos hallgatója. Szakdolgozatomban kutatást végzek azzal kapcsolatban, hogy mennyire ismerik a pedagógusok Benedek Elek életét, munkásságát és meséit. Továbbá pár kérdés erejéig kitérek a mese olvasási szokásokra. A válaszok teljes mértékben anonimak, csak és kizárólag kutatási célból használom majd fel őket. A kitöltés kevesebb mint 15 percet igényel. Számomra nagyon nagy segítséget jelentene a kitöltés. Előre is köszönöm, aki időt szán rá és kitöltésével segíti munkámat!

1. Az Ön neme

- Nő
- Férfi

2. Az Ön lakóhelye

- Falu
- Város
- Megyei jogú város
- Főváros

3. Az Ön életkora

- 20-30 év között
- 31-40 év között
- 41-50 év között
- 51-60 év között
- 60 év felett

4. Mit gondol Benedek Elek meséinek hasznosságáról a nevelési-oktatási folyamatban mint pedagógus

	1	2	3	4	5	
Kevésbé hasznosak	☐	☐	☐	☐	☐	Nagyon hasznosak

5. Az erkölcsi nevelés mely területein és milyen mértékben segítenek a mesék az Ön véleménye szerint?

	1 Egyáltalán ne...	2 Kevésbé segí...	3 Segítenek	4 Sokat segíre...	5 Nagyon segít...
Helyes értékre...	☐	☐	☐	☐	☐
Érzelmi intellig...	☐	☐	☐	☐	☐
Empátia	☐	☐	☐	☐	☐
Problémaérzék...	☐	☐	☐	☐	☐
Probléamego...	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hogyan illeszti be munkája során Benedek Elek műveit?

- Heti rendszerességgel használom a magyar órákon.
- Etika órákon szoktam őket használni.
- Alkalmanként egy-egy olvasmányát használom tematikusan.
- Nem használom.
- Egyéb: .....

7. Mennyire tartja fontosnak Benedek Elek meséi megőrzését és továbbadását?

	1	2	3	4	5	
Nem tartom fontosnak	☐	☐	☐	☐	☐	Nagyon fontosnak tartom

8. Ön szerint mennyire relevánsak Benedek Elek művei a mai generáció számára?

- Relevánsak mivel alapvető értékeket közvetítenek.
- Relevánsak, de szükségesnek tartom a modern feldolgozásokat.
- Nem tartom őket relevánsnak.

9. Mennyire tartja alkalmasnak az alábbi meséket arra, hogy pedagógiai célokat szolgáljanak?
Azokat jelölje kérem, amelyeket ismer.

	1 Nem alkalmas	2 Kevésbé alka...	3 Alkalmas	4 Jól alkalmas	5 Kiválóan alka...
A farkas és a r...	☐	☐	☐	☐	☐
Az aranytulipán	☐	☐	☐	☐	☐
A csudakard	☐	☐	☐	☐	☐
A szegény emb...	☐	☐	☐	☐	☐
A kék liliom	☐	☐	☐	☐	☐

10. Milyen módszert alkalmaz a meseolvasás népszerűsítésére?

- Napi szintű felolvasást.
- Interaktív feldolgozást pl: csoportmunka
- Digitális feldolgozás használatát pl: mesefilm nézés
- Egyéb: _____

11. Véleménye szerint, milyen kihívások nehezíthetik Benedek Elek meséinek alkalmazását a pedagógiai munkában?

- A művek nyelvezete.
- A művek megértéséhez szükséges figyelem és idő hiánya.
- A művek hossza.
- A modern mesék gyermekek számára vonzóbb volta.
- Nem találkoztam ilyenre.
- Egyéb: _____

Nyilatkozatok

Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

RADAK REKA (név) (hallgató Neptun azonosítója: PI9JAH)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Lapozom év 2025. 11 hó 03. nap

L L L
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

Nyilatkozat

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

Szakdolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: RADÁK RÉKA MERCÉDESZ
A Hallgató Neptun kódja: PI95AH
A dolgozat címe: A HESE JELENTŐSÉGE A GYERMEK FEJLŐDÉSÉNEK –
2025 BEVEZETŐ ÉS KÉRDÉSEI
A megjelenés éve: 2025
A konzulens intézetének neve: MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM NEVELÉSTUDOMÁNYI
A konzulens tanszékének a neve: ANYANYELVI ÉS GYERMEKKULTÚRA TANSZÉK INTÉZET

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitóri rendszerében.

Kelt: KAPOSVÁR²⁰²⁵ év 11 hó 03 nap

Rádák Réka Mercédesz
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

Nyilatkozat

MI használatáról

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	RADA'K REKA MERCEDESZ
Neptun-kódja:	P19JAH
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: .....
Tantárgy neve/kódja*:	SZAKDOLGOZAT
A munka címe:	A NESE JELENTŐSÉGE A GYERMEKEK

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő FESZLŐDÉSE SORÁN - BEVEDEK ELEK KESÉI

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrekció, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
FORDITA'S	CHATGPT 4	7-11 OLDAL

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz neve, verziója,	MI-neve,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet
----------------------	------------------------------------	----------	---	--------------------------------------

	elérhetősége		bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: KAPOSVAR....., 2025. 11. hó 03. nap

Rádák Péter János

Hallgató aláírása

L L L

Konzulens/Témavezető aláírása